

Қаржы нарығының жекелеген субъектілерінің бухгалтерлік есепті жүргізуі жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының 2011 жылғы 1 шілдедегі № 68 Қаулысы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2011 жылы 12 тамыздағы № 7121 тіркелді.

"Бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 20-бабы 6-тармағының 2) тармақшасына, "Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ережесін және құрылымын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Президентінің 2003 жылғы 31 желтоқсандағы № 1271 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы ереженің 19-тармағының екінші бөлігі төртінші абзацының 12) тармақшасына, сәйкес Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Басқармасы **ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:**

Ескерту. Кіріспе жана редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 24.12.2025 № 105 (01.01.2026 бастап қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

1. Қоса беріліп отырған Қаржы нарығының жекелеген субъектілерінің бухгалтерлік есепті жүргізуі жөніндегі нұсқаулық бекітілсін.

2. Осы қаулы алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

3. Осы қаулы қолданысқа енгізілген күннен бастап Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының "Қазақстан Республикасы қаржы нарығының жекелеген субъектілерінің бухгалтерлік есебін жүргізуі жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы" 2008 жылғы 28 қарашадағы № 98 қаулысының (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 5433 тіркелген) күші жойылды деп танылсын.

*Ұлттық Банк
Төрағасы*

Г. Марченко

Қазақстан Республикасының
Ұлттық Банкі Басқармасының
2011 жылғы 1 шілдедегі
№ 68 қаулысымен
бекітілген

Қаржы нарығының жекелеген субъектілерінің бухгалтерлік есепті жүргізуі жөніндегі нұсқаулық

1-тарау. Жалпы ережелер

Ескерту. 1-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 28.11.2016 № 279 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

1. Осы Нұсқаулық "Бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 20-бабы 6-тармағының 2) тармақшасына, "Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ережесін және құрылымын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Президентінің 2003 жылғы 31 желтоқсандағы № 1271 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы ереженің 19-тармағының екінші бөлігі төртінші абзацының 12) тармақшасына және халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес әзірленді.

Ескерту. 1-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 24.12.2025 № 105 (01.01.2026 бастап қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

2. Осы Нұсқаулық бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының, ерікті жинақтаушы зейнетақы қорларының (бұдан әрі – жинақтаушы зейнетақы қорлары), банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың (ипотекалық ұйымдарды және бұрын еншілес банктер болған заңды тұлғаларды қоспағанда), бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушылардың, микроқаржылық қызметті жүзеге асыратын ұйымдардың, сақтандыру брокерлерінің және Қазақстан Республикасы бейрезидент-сақтандыру брокерлері филиалдарының, сақтандыру ұйымдары таратылған жағдайда сақтанушыларға (сақтандырылушыларға, пайда алушыларға) сақтандыру төлемдерін жүзеге асыруға кепілдік беретін ұйымның, клиенттердің инвестициялық басқарудағы активтерінің инвестициялық портфелін басқарушылардың (бұдан әрі – ұйым) және бағалы қағаздар нарығында брокерлік қызметті жүзеге асыратын ұйымдардың (бұдан әрі – брокер) брокерлік қызмет көрсету туралы шарт бойынша клиенттерден алынған активтердің бухгалтерлік есебін жүргізуін нақтылайды.

Ескерту. 2-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

3. Осы Нұсқаулықта халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес мәміле жасау күнгі және мәміле бойынша есеп айырысу күнгі қаржы активтерін сатып алу және сату мәмілелерін есепке алу әдісі қолданылады. Осы тармақта көрсетілген қаржы активтерін сатып алу және сату мәмілелерін есепке алу әдістерінің бірін таңдау ұйымның есеп саясатында айқындалады.

Клиенттердің инвестициялық басқарудағы активтерінің және брокерлік қызмет көрсету туралы шарт бойынша клиенттерден алынған активтердің бухгалтерлік есебін жүргізген кезде ұйым және брокер "Қазақстан Республикасы қаржы нарығының жекелеген субъектілеріне арналған бухгалтерлік есептің үлгі шот жоспарын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2008 жылғы 22

қыркүйектегі № 79 қаулысына (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 5348 болып тіркелген) сәйкес баланстан тыс шоттарды қолданады.

Ескерту. 3-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

4. Осы Нұсқаулыққа және Қазақстан Республикасының бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік туралы заңнамасына қайшы келмейтін қосымша бухгалтерлік жазбаларды жасауға рұқсат етіледі.

Ескерту. 4-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

2-тарау. Осы Нұсқаулықта пайдаланылатын негізгі ұғымдар

Ескерту. 2-тарау алып тасталды - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

3-тарау. Бағалы қағаздармен операциялардың бухгалтерлік есебі

Ескерту. 3-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 28.11.2016 № 279 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

1-параграф. Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын және басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған бағалы қағаздарды есепке алу

Ескерту. 1-параграфтың тақырыбы жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

Ескерту. 1-параграф жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 22.12.2017 № 251 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

6. "Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша бағаланатын бағалы қағаздар" және "Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар" (мәміле бойынша шығындар қосылатын сатып алу құнына) санатына жіктелген борыштық бағалы қағаздарды сатып алу кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) авансты брокерге қайта есептеу кезінде:

Дт	1610 02	Брокерлермен есеп айырысулар
----	---------	------------------------------

Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты;
----	------	------------------------------------

2) мәміле бойынша шығындарды ескере отырып, сатып алынған борыштық бағалы қағаздардың таза құнына (оның номиналдық құнынан аспайтын сомаға):

Дт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
	1610 02	Брокерлермен есеп айырысулар;

3) борыштық бағалы қағаздарды сатып алуға байланысты шығындар қосылатын сыйлықақы сомасына:

Дт	1120 03	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	1140 03	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	2030 03	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты;

4) дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері

	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
Кт	1120 02	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша дисконт
	1140 02	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша дисконт
	2030 02	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт;

5) алдыңғы ұстаушылар есептеген сыйақы сомасына:

Дт	2170 03	Бағалы қағаздар бойынша алдыңғы ұстаушылар есептеген сыйақы
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты;

б) борыштық бағалы қағаздарды сатып алу бойынша мәміле сомасы олардың әділ құнынан асып кеткен жағдайда:

Дт	7470 10	Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан болған шығыстар
Кт	1120 02	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша дисконт
	1120 03	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	1140 02	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша дисконт
	1140 03	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша сыйлықақы

	2030 02	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	2030 03	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы;

7) борыштық бағалы қағаздарды әділ құны олардың сатып алу бойынша мәміле сомасынан асып кеткен жағдайда:

Дт	120 02	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша дисконт
	1120 03	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	1140 02	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша дисконт
	1140 03	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	2030 02	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	2030 03	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
Кт	6280 09	Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан түскен кірістер.

Ескерту. 6-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

7. Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын және басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы есептеу кезінде

ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
Кт	6110 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы алуға байланысты кірістер.

Ескерту. 7-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

8. Төлем көзінен ұсталынуы тиіс корпоративтік табыс салығы түріндегі шығыстарды есептеген кезде борыштық бағалы қағаз эмитенті мынадай бухгалтерлік жазбаны жүзеге асырады:

Дт	7710	Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар
Кт	3110 01	Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы.

9. Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын және басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйлықақының немесе дисконттың (жеңілдіктің) амортизациясы кезінде ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сыйлықақының амортизациясы сомасына:

Дт	7310 02	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйлықақының амортизациясымен байланысты шығыстар
Кт	1120 03	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	1140 03	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	2030 03	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы;

2) дисконт (жеңілдік) амортизациясы сомасына:

Дт	1120 02	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша дисконт
	1140 02	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша дисконт
	2030 02	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
Кт	6110 03	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша дисконттың амортизациясымен байланысты кірістер.

Ескерту. 9-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

10. Осы Нұсқаулықтың 7 және 9-тармақтарына сәйкес сыйақы және сыйлықақы немесе дисконттың (жеңілдіктің) амортизациясын есептегеннен кейін өзгеруі пайда немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша бағаланатын және басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздар ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен қайта бағаланады және мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздар бойынша:

егер борыштық бағалы қағаздардың әділ құны олардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан жоғары болса:

	Дт	1120 04	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	Кт	6150 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар құнының өзгеруінен болған кірістер;

егер борыштық бағалы қағаздардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны олардың әділ құнынан жоғары болса:

	Дт	7470 03	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін, әділ құн бойынша есепке алынатын бағалы қағаздардың құнын өзгертуден болған шығыстар
	Кт	1120 05	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету;

борыштық бағалы қағаздардың әділ құнының есептелген оң немесе теріс түзеті сомасына:

	Дт	1120 05	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	Кт	1120 04	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету.

2) басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздар бойынша:

егер борыштық бағалы қағаздардың әділ құны олардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан жоғары болса:

	Дт	1140 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
		2030 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету

	Кт	5440	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв;
--	----	------	---

егер борыштық бағалы қағаздардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны олардың әділ құнынан жоғары болса:

	Дт	5440	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв
	Кт	1140 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
		2030 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету;

борыштық бағалы қағаздар әділ құнының есепте тұрған оң немесе теріс түзету сомасына:

	Дт	1140 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
		2030 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	Кт	1140 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
			Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны

	2030 04	бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету.";
--	---------	---

Ескерту. 10-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

11. Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын және басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, құны валюталардың айырбастау бағамы бойынша шетел валютасымен көрсетілген борыштық бағалы қағаздарды қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздар бойынша:

валюталардың айырбастау бағамы оң бағамдық айырма сомасына ұлғайған кезде:

Дт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1120 03	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын сатып алынған қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	1120 04	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
Кт	6250 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан түскен кірістер;

бірмезгілде, теріс бағамдық айырма сомасына:

Дт	7430 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан болған шығыстар
Кт	1120 02	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке

		алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша дисконт
	1120 05	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету;

валюталардың айырбастау бағамы теріс бағамдық айырма сомасына азайған кезде:

Дт	7430 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан болған шығыстар
Кт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1120 03	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын сатып алынған қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	1120 04	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы;

бірмезгілде, оң бағамдық айырма сомасына:

Дт	1120 02	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша дисконт
	1120 05	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
Кт	6250 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан түскен кірістер;

2) басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздар бойынша:

валюталардың айырбастау бағамы оң бағамдық айырма сомасына ұлғайған кезде:

--	--	--

Дт	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1140 03	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2030 03	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 03	Бағалы қағаздар бойынша алдыңғы ұстаушылар есептеген сыйақы
Кт	6250 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан түскен кірістер;

бірмезгілде, теріс бағамдық айырма сомасына:

Дт	7430 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан болған шығыстар
Кт	1140 02	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша дисконт
	2030 02	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт;

борыштық бағалы қағаздардың әділ құнын оң түзету сомасына:

Дт	1140 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету

	1140 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	2030 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	2030 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
Кт	5440	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв;

валюталардың айырбастау бағамы теріс бағамдық айырма сомасына азайған кезде:

Дт	7430 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан болған шығыстар
Кт	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1140 03	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2030 03	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 03	Бағалы қағаздар бойынша алдыңғы ұстаушылар есептеген сыйақы;

бірмезгілде, оң бағамдық айырма сомасына:

Дт	1140 02	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша дисконт
	2030 02	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
Кт	6250 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан түскен кірістер;

борыштық бағалы қағаздардың әділ құнын теріс түзету сомасына:

Дт	5440	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв
Кт	1140 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	1140 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	2030 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	2030 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету.

Ескерту. 11-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

12. Эмитенттен Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын және басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар бойынша есептелген сыйақыны алған кезде , мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) алынған сыйақының сомасына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер

	1270 04	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 03	Бағалы қағаздар бойынша алдыңғы ұстаушылар есептеген сыйақы;

2) ұсталған корпоративтік табыс салығының сомасына:

Дт	3110 01	Төленуге тиіс корпоративтік табыс салығы
Кт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 03	Бағалы қағаздар бойынша алдыңғы ұстаушылар есептеген сыйақы.

Ескерту. 12-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

13. Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын және басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған бағалы қағаздарды сату кезінде сыйақыны, сыйлықақының амортизациясын немесе дисконтты (жеңілдікті) есептегеннен кейін және борыштық бағалы қағаздарды осы Нұсқаулықтың 7, 9 және 10-тармақтарына сәйкес әділ құны бойынша қайта бағалағаннан кейін мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын және басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздар бойынша амортизацияланбаған сыйлықақының сомасына:

Дт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтері
	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке

		алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
Кт	1120 03	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын сатып алынған қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	1140 03	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	2030 03	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы;

2) Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын және басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздар бойынша амортизацияланбаған дисконттың (жеңілдіктің) сомасына:

Дт	1120 02	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын сатып алынған қаржы активтері бойынша дисконт
	1140 02	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған қаржы активтері бойынша дисконт
	2030 02	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
Кт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтері
	1140 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
		Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке

	2030 01	алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері;
--	---------	---

3) Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын және басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздарды сату бойынша жасалған мәміленің сомасына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтері
	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	2170 03	Бағалы қағаздар бойынша алдыңғы ұстаушылар есептеген сыйақы;

4) өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын және басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздарды сату бойынша жасалған мәміле сомасы олардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан асқан жағдайда, айырма сомасына:

	Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
	Кт	6280 09	Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан түскен кірістер;

5) өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын және басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша

есепке алынатын борыштық бағалы қағаздардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны оларды сату бойынша жасалған мәміле сомасынан асқан жағдайда, айырма сомасына:

	Дт	7470 10	Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан болған шығыстар
	Кт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтері
		1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
		2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері;

б) басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздарды қайта бағалаудан түскен кіріс сомасына:

Дт	5440	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв
Кт	6150 03	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар бойынша кірістер;

7) басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздарды қайта бағалаудан болған шығыс сомасына:

Дт	7470 06	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар бойынша шығыстар
Кт	5440	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв.

Ескерту. 13-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен; өзгеріс енгізілді - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

14. Сыйақыны есептегеннен, сыйлықақыны немесе дисконтты (жеңілдікті) амортизациялағаннан және осы Нұсқаулықтың 7, 9 және 10-тармақтарына сәйкес борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта бағалаудан кейін басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын және өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздарды эмитент өтеген кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын және басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздар эмитентінен түскен ақша сомасына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтері
	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы
	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 03	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы;

2) ұсталған корпоративтік табыс салығы сомасына:

Дт	3110 01	Төленуге тиіс корпоративтік табыс салығы
Кт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы

	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 03	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы;

3) басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздарды қайта бағалаудан түскен кірістер сомасына:

Дт	5440	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерін қайта бағалауға резерв
Кт	6150 03	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар бойынша кірістер;

4) басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздарды қайта бағалаудан болған шығыстар сомасына:

Дт	7470 06	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар бойынша шығыстар
Кт	5440	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв.

Ескерту. 14-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

2-параграф. Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздарды есепке алу

Ескерту. 2-параграф жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 22.12.2017 № 251 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

15. Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздарды сатып алған кезде (мәміле бойынша шығындардан тұратын сатып алу құнына) мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) брокерге авансты аударған кезде:

Дт	1610 02	Брокерлермен есеп айырысулар
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты;

2) мәміле бойынша шығындарды есепке ала отырып, сатып алынған борыштық бағалы қағаздардың таза құнына (оның номиналдық құнынан аспайтын сомаға):

--	--	--

Дт	1130 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	2020 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
	1610 02	Брокерлермен есеп айырысулар;

3) борыштық бағалы қағазды сатып алумен байланысты шығындардан тұратын сыйлықақы сомасына:

Дт	1130 03	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	2020 03	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты;

4) дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт	1130 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	2020 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
Кт	1130 02	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	2020 02	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт;

5) алдыңғы ұстаушы есептеген сыйақы сомасына:

Дт	1270 04	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы
	2170 03	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты;

6) борыштық бағалы қағаздарды сатып алу бойынша мәміле сомасы олардың әділ құнынан асып кеткен жағдайда:

--	--	--

Дт	7470 10	Бағалы қағаздарды сатып алудан-сатудан болған шығыстар
Кт	1130 02	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	1130 03	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	2020 02	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	2020 03	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы;

7) борыштық бағалы қағаздардың әділ құны оларды сатып алу бойынша мәміле сомасынан асып кеткен жағдайда:

Дт	1130 02	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	1130 03	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	2020 02	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	2020 03	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
Кт	6280 09	Бағалы қағаздарды сатып алудан-сатудан түскен кірістер.

16. Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын, сатып алынған борыштық бағалы қағаздар бойынша ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен сыйақы есептеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер

Кт	6110 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы алумен байланысты кірістер.
----	---------	--

17. Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздардың эмитенті төлем көзінен ұсталуы тиіс корпоративтік табыс салығы түріндегі шығыстарды есептеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	7710	Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар
Кт	3110 01	Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы.

18. Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған борыштық бағалы қағаздар бойынша сыйлықақыны немесе дисконтты (жеңілдікті) ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен амортизациялаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сыйлықақыны амортизациялау сомасына:

Дт	7310 02	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйлықақының амортизациясымен байланысты шығыстар
Кт	1130 03	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	2020 03	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы;

2) дисконт (жеңілдік) амортизациясының сомасына:

Дт	1130 02	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	2020 02	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
Кт	6110 03	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша дисконттың амортизациясымен байланысты кірістер.

19. Құны валюталардың айырбастау бағамы бойынша шетел валютасында көрсетілген амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздарды қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) оң бағамдық айырма сомасына:

--	--	--

Дт	1130 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1130 03	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы
	2020 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2020 03	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 03	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы
Кт	6250 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан түскен кірістер;

Бірмезгілде, теріс бағамдық айырма сомасына:

Дт	7430 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан болған шығыстар
Кт	1130 02	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	2020 02	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт;

2) теріс бағамдық айырма сомасына:

Дт	7430 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан болған шығыстар
Кт	1130 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1130 03	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы

	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы
	2020 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2020 03	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 03	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы;

бірмезгілде, оң бағамдық айырма сомасына:

Дт	1130 02	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтер бойынша дисконт
	2020 02	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
Кт	6250 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан түскен кірістер.

Ескерту. 19-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

20. Эмитент амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздар бойынша есептелген сыйақыны өтеген кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) төленген сыйақы сомасына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы

	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	2170 03	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы;

2) ұсталған корпоративтік табыс салығы сомасына:

Дт	3110 01	Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы
Кт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	2170 03	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы.

21. Осы Нұсқаулықтың 16 және 18-тармақтарына сәйкес сыйақыны есептегеннен және сыйлықақыны немесе дисконтты (жеңілдікті) амортизациялағаннан кейін амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздарды сатқан кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) амортизацияланбаған сыйлықақы сомасына:

Дт	1130 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	2020 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
Кт	1130 03	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	2020 03	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы;

2) амортизацияланбаған дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт	1130 02	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	2020 02	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын сатып

		алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
Кт	1130 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	2020 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері;

3) амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздарды сату бойынша жасалған мәміле сомасына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт	1130 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы
	2020 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 03	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы;

4) амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздарды сату бойынша жасалған мәміле сомасы оның бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан асып кеткен жағдайда, айырма сомасына:

	Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
	Кт	6280 09	Бағалы қағаздарды сатып алудан-сатудан түскен кірістер;

5) амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны оларды сату бойынша жасалған мәміле сомасынан асып кеткен жағдайда, айырма сомасына:

	Дт	7470 10	Бағалы қағаздарды сатып алудан-сатудан болған шығыстар

	Кт	1130 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
		2020 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері

Ескерту. 21-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

22. Эмитент осы Нұсқаулықтың 16 және 18-тармақтарына сәйкес сыйақыны есептегеннен және сыйлықақыны немесе дисконтты (жеңілдікті) амортизациялағаннан кейін амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздарды өтеген кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) борыштық бағалы қағаздардың эмитентінен түскен ақша сомасына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт	1130 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы
	2020 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 03	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы;

2) ұсталған корпоративтік табыс салығы сомасына:

Дт	3110 01	Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы
Кт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы

	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 03	Алдыңғы ұстаушылардың бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақысы;

3) алып тасталды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

4) алып тасталды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

Ескерту. 22-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

3-параграф. Ұйым айналысқа шығарған борыштық бағалы қағаздарды есепке алу

23. Ұйым айналысқа шығарған борыштық бағалы қағаздарды орналастырған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) орналастырылған борыштық бағалы қағаздардың таза құнына (оның номиналдық құнынан аспайтын сомаға):

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат
Кт	4030 07	Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар;

2) сыйлықақы сомасына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат
Кт	4030 09	Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйлықақы;

3) дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт	4030 08	Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша дисконт
Кт	4030 09	Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар.

Ескерту. 23-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 24.12.2025 № 105 (01.01.2026 бастап қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

24. Ұйым айналысқа шығарған борыштық бағалы қағаздар бойынша ұйымның есеп саясатында белгіленген кезенділікпен сыйақы есептеген кезде, сыйақы сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 7310 01 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы төлеумен байланысты шығыстар

Кт 3380 01 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген шығыстар

4160 01 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген шығыстар.

25. Ұйым айналысқа шығарған борыштық бағалы қағаздар бойынша ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен сыйлықақы немесе дисконт (жеңілдік) амортизацияланған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сыйлықақыны амортизациялау сомасына:

Дт 4030 09 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйлықақы

Кт 6110 02 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйлықақының амортизациясымен байланысты кірістер;

2) дисконтты (жеңілдікті) амортизациялау сомасына:

Дт 7310 01 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы төлеумен байланысты шығыстар

Кт 4030 08 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша дисконт.

26. Ұйым айналысқа шығарған борыштық бағалы қағаздар бойынша есептелген сыйақыны өтеген кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) төленген сыйақы сомасына:

Дт 3380 01 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген шығыстар

4160 01 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген шығыстар

Кт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты;

2) мемлекеттік бюджетке аударылуы тиіс ұсталған корпоративтік табыс салығы сомасына:

Дт 3380 01 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген шығыстар

4160 01 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген шығыстар

Кт 3110 01 Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы.

27. Осы Нұсқаулықтың 24 және 25-тармақтарына сәйкес сыйақыны есептегеннен, сыйлықақыны және дисконтты (жеңілдікті) амортизациялағаннан кейін ұйым айналысқа шығарған борыштық бағалы қағаздарды өтеген кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) төленген ақша сомасына:

Дт 3380 01 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген шығыстар

4030 07 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар

4160 01 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген шығыстар

Кт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты;

2) мемлекеттік бюджетке аударылуы тиіс ұсталған корпоративтік табыс салығы сомасына:

Дт 3380 01 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген шығыстар

4160 01 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген шығыстар

Кт 3110 01 Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы.

28. Осы Нұсқаулықтың 24 және 25-тармақтарына сәйкес сыйақыны есептегеннен, сыйлықақыны және дисконтты (жеңілдікті) амортизациялағаннан кейін ұйым бұрын айналысқа шығарған борыштық бағалы қағаздар сатып алынған жағдайда мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) амортизацияланбаған сыйлықақы сомасына:

Дт 4030 09 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйлықақы

Кт 4030 07 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар;

2) амортизацияланбаған дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт 4030 07 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар

Кт 4030 08 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша дисконт;

3) борыштық бағалы қағаздарды сатып алу бойынша жасалған мәміле сомасына:

Дт 3380 01 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген шығыстар

4030 10 Сатып алынған бағалы қағаздар

4160 01 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген шығыстар

Кт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты;

4) борыштық бағалы қағаздарды сатып алу бойынша жасалған мәміле сомасы олардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан асып кеткен жағдайда, айырма сомасына:

	Дт	7470 10	Бағалы қағаздарды сатып алудан-сатудан болған шығыстар
	Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты;

5) борыштық бағалы қағаздарды сатып алу бойынша жасалған мәміле сомасынан олардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны асып кеткен жағдайда, айырма сомасына:

	Дт	4030 10	Сатып алынған бағалы қағаздар
	Кт	6280 09	Бағалы қағаздарды сатып алудан-сатудан түскен кірістер.";

Ескерту. 28-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

29. Ұйым айналысқа шығарған, бұрын сатып алынған борыштық бағалы қағаздарды сатқан жағдайда мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сатылған борыштық бағалы қағаздардың сомасына (олардың номиналдық құнынан аспайтын сомаға):

Дт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты

Кт 4030 10 Сатып алынған бағалы қағаздар;

2) сыйлықақы сомасына:

Дт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты

Кт 4030 09 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша сыйлықақы;

3) дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт 4030 08 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар бойынша дисконт

Кт 4030 07 Айналысқа шығарылған бағалы қағаздар.

4-параграф. Өзгеруі пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша бағаланатын немесе басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын сатып алынған үлестік бағалы қағаздарды есепке алу

Ескерту. 4-параграф жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 22.12.2017 № 251 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

30. Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын немесе басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын үлестік бағалы қағаздарды сатып алған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) брокерге авансты аударған кезде:

Дт	1610 02	Брокерлермен есеп айырысу
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты;

2) сатып алынған үлестік бағалы қағаздың мәміле бойынша шығындарды есепке алғандағы таза құнына:

Дт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін
----	---------	--

		әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтері
	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
	1610 02	Брокерлермен есеп айырысу;

3) үлестік бағалы қағаздарды сатып алу бойынша мәміле сомасы олардың әділ құнынан асып кеткен жағдайда:

Дт	7470 10	Бағалы қағаздарды сатып алудан-сатудан болған шығыстар
Кт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтері
	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері;

4) үлестік бағалы қағаздардың әділ құны оларды сатып алу бойынша мәміле сомасынан асып кеткен жағдайда:

Дт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтері
	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
Кт	6280 09	Бағалы қағаздарды сатып алудан-сатудан түскен кірістер.

Ескерту. 30-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

31. Өзгеруі пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша бағаланатын және басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын үлестік бағалы қағаздар бойынша тиесілі дивидендерді есептеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
Кт	6120	Дивидендтер бойынша кірістер.

32. Үлестік бағалы қағаздар эмитентінің төлем көзінен ұстауы тиіс корпоративтік табыс салығы түріндегі шығыстарды есептеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	7710	Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар
Кт	3110 01	Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы.

33. Өзгеруі пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша бағаланатын және басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын сатып алынған үлестік бағалы қағаздарды ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен әділ құны бойынша қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын үлестік бағалы қағаздар бойынша:

егер үлестік бағалы қағаздардың әділ құны олардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан жоғары болса:

	Дт	1120 04	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	Кт	6150 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар құнының өзгеруінен болған кірістер;

егер үлестік бағалы қағаздардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны олардың әділ құнынан жоғары болса:

--	--	--	--

	Дт	7470 03	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар құнының өзгеруінен болған шығыстар
	Кт	1120 05	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету;

үлестік бағалы қағаздардың әділ құнының есепте тұрған оң немесе теріс түзету сомасына:

	Дт	1120 05	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	Кт	1120 04	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету.

2) басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын үлестік бағалы қағаздар бойынша:

егер үлестік бағалы қағаздардың әділ құны олардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан жоғары болса:

	Дт	1140 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
		2030 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
			Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны

	Кт	5440	бойынша есепке алынатын қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв;
--	----	------	---

егер үлестік бағалы қағаздардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны олардың әділ құнынан жоғары болса:

	Дт	5440	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв
	Кт	1140 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
		2030 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету;

үлестік бағалы қағаздардың әділ құнын есепте тұрған оң немесе теріс түзету сомасына:

	Дт	1140 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
		2030 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	Кт	1140 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
		2030 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді

Ескерту. 33-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

34. Құны валюталардың айырбастау бағамы бойынша шетел валютасымен көрсетілген басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын үлестік бағалы қағаздарды қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

оң бағамдық айырма сомасына:

Дт	1140 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	1140 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	2030 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	2030 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
Кт	5440	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв;

теріс бағамдық айырма сомасына:

Дт	5440	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв
Кт	1140 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	1140 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	2030 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету

Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету.";

Ескерту. 34-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 21.11.2022 № 97 (01.01.2023 бастап қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

35. Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын немесе басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын үлестік бағалы қағаздар бойынша эмитент дивиденттер төлеген кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер;

ұсталған корпоративтік табыс салығы сомасына:

Дт	3110	Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы
Кт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер.

Ескерту. 35-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

36. Эмитент өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын немесе басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын үлестік бағалы қағаздарды сатқан немесе сатып алған кезде үлестік борыштық бағалы қағаздарды Нұсқаулықтың 33-тармағына сәйкес әділ құны бойынша қайта бағалағаннан кейін мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын немесе басқа да жиынтық кіріс арқылы есепке алынатын үлестік бағалы қағаздардың әділ құны бойынша жинақталған оң қайта бағалау сомасына:

Дт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтері

	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтер
	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтер
Кт	1120 04	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	1140 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	2030 04	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету;

2) Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын немесе басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын үлестік бағалы қағаздардың әділ құны бойынша жинақталған теріс қайта бағалау сомасына:

Дт	1120 05	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	1140 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	2030 05	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
Кт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтері
	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
		Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке

	2030 01	алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері;
--	---------	---

3) Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын немесе басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын үлестік бағалы қағаздарды сату бойынша жасалған мәміленің сомасына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтері
	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері;

4) өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын немесе басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын үлестік бағалы қағаздарды сату бойынша жасалған мәміленің сомасы олардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан асқан жағдайда, айырма сомасына:

	Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
	Кт	6280 09	Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан түскен кірістер;

5) өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын немесе басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын үлестік бағалы қағаздардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны оларды сату бойынша жасалған мәміле сомасынан асқан жағдайда, айырма сомасына:

	Дт	7470 10	Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан болған шығыстар
	Кт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтері
			Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны

		1140 01	бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
		2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері;

б) басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын үлестік бағалы қағаздардың әділ құнын қайта бағалаудан кіріс сомасына:

Дт	5440	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв
Кт	5610	Есепті жылғы бөлінбеген пайда (жабылмаған зиян);

7) басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын үлестік бағалы қағаздардың әділ құнын қайта бағалаудан шығыстар сомасына:

Дт	5610	Есепті жылғы бөлінбеген пайда (жабылмаған зиян);
Кт	5440	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв.

Ескерту. 36-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен; өзгеріс енгізілді - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

5-параграф. Сатып алынған борыштық және үлестік бағалы қағаздарды санаттар бойынша қайта жіктеуді есепке алу

Ескерту. 5-параграф алып тасталды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 22.12.2017 № 251 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

6-параграф. Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын сатып алынған бағалы қағаздар және амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар құнсызданған кезде есепке алу

Ескерту. 6-параграф жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 22.12.2017 № 251 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

40. Әрбір есепті күнге күтілетін кредиттік зияндарға арналған резервтерді (провизияларды) құру (ұлғайту) кезінде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	7440 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын және амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар бойынша резервтерді (провизияларды) қалыптастыру жөніндегі шығыстар
Кт	1290 23	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қаржы активтері бойынша резервтер (провизиялар)
	5480	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар бойынша күтілетін және орын алған бағалау резервтері (провизиялар)

Ескерту. 40-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

41. Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар бойынша және амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар бойынша күтілетін кредиттік зияндарға арналған резервтер (провизиялар) азайған (жойылған) кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1290 23	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қаржы активтері бойынша резервтер (провизиялар)
	5480	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар бойынша күтілетін және орын алған бағалау резервтері (провизиялар)
Кт	6240 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын және амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар бойынша құрылған резервтерді (провизияларды) қалпына келтіруден (күшін жоюдан) түскен кірістер.

Ескерту. 41-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

42. Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздарды құрылған резервтер (провизиялар) есебінен баланстан есептен шығарған кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1290 23	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қаржы активтері бойынша резервтер (провизиялар)
Кт	1130 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	2020 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері.";

Ескерту. 42-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

43. Эмитент баланстан тыс есептен шығарылған, амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздарды өтеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт	6240 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын және амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар бойынша құрылған резервтерді (провизияларды) қалпына келтіруден (жоюдан) түскен кірістер.

44. Эмитент өткен кезеңдерде құрылған резервтер (провизиялар) есебінен баланстан тыс есептен шығарылған, амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздарды өтеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт	6240 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын және амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын бағалы қағаздар бойынша құрылған резервтерді (

	провизияларды) қалпына келтіруден (жоюдан) түскен кірістер.";
--	---

4-тарау. РЕПО және кері РЕПО операцияларының бухгалтерлік есебі

Ескерту. 4-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 28.11.2016 № 279 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

45. РЕПО операциясын жасаған кезде (бағалы қағаздарды сатқан кезде) мәміле сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты

Кт 3050 03 Бағалы қағаздармен "РЕПО" операциялары.

Ескерту. 45-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 23.09.2013 № 250 қаулысымен (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі).

46. РЕПО операциясы бойынша сыйақы түріндегі шығыстар есептеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 7310 04 Бағалы қағаздармен "РЕПО" операциялары бойынша

сыйақы төлеумен байланысты шығыстар

Кт 3380 02 Бағалы қағаздармен "РЕПО" операциялары бойынша сыйақы түріндегі есептелген шығыстар.

47. РЕПО операциясы бойынша бұрын берілген бағалы қағаздарды алған кезде РЕПО мәмілесі бойынша сыйақы түрінде есептелген шығыстар сомасына және РЕПО мәмілесін жабу сомасына (осы мәмілені жасау сәтінде белгіленген мәмілені жабу сомасы) мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 3050 03 Бағалы қағаздармен "РЕПО" операциялары

3380 02 Бағалы қағаздармен "РЕПО" операциялары бойынша

сыйақы түрінде есептелген шығыстар

Кт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты.

Ескерту. 47-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 23.09.2013 № 250 қаулысымен (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі).

48. Кері РЕПО операциясын жасаған кезде (бағалы қағаздарды сатып алған кезде) мәміле сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1150 01 Бағалы қағаздармен "кері РЕПО" операциялары

Кт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты.

Ескерту. 48-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 23.09.2013 № 250 қаулысымен (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі).

49. Кері РЕПО операциясы кезеңінде сыйақы есептеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1270 02 Бағалы қағаздармен "кері РЕПО" операциялары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер

Кт 6110 04 Бағалы қағаздармен "кері РЕПО" операциялары бойынша сыйақы алумен байланысты кірістер.

50. Кері РЕПО операциясы бойынша бұрын алынған бағалы қағаздарды берген кезде кері РЕПО мәмілесі бойынша есептелген сыйақы сомасына және кері РЕПО мәмілесін жабу сомасына (осы мәмілені жасау сәтінде белгіленген мәмілені жабу сомасы) мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты

Кт 1150 01 Бағалы қағаздармен "кері РЕПО" операциялары

1270 02 Бағалы қағаздармен "кері РЕПО" операциялары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер.

Ескерту. 50-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 23.09.2013 № 250 қаулысымен (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі).

5-тарау. Тазартылған қымбат металдарды сатып алу-сату операцияларының бухгалтерлік есебі

Ескерту. 5-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 28.11.2016 № 279 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

51. Тазартылған бағалы металдарды сатып алған кезде мәміле бойынша шығындарды ескере отырып сатып алу құнына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1370	Тазартылған бағалы металдар
	1380	Жолдағы тазартылған бағалы металдар
	1150 09	Металл шоттарда орналастырылған тазартылған бағалы металдар
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты.

Ескерту. 51-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

52. Егер сатып алынған тазартылған бағалы металдар ұйымның есеп саясатына сәйкес әділ құны бойынша қайта бағаланған жағдайда, мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) егер тазартылған бағалы металдардың әділ құны олардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан жоғары болса:

	Дт	1370	Тазартылған бағалы металдар
		1380	Жолдағы тазартылған бағалы металдар
		1150 09	Металл шоттарда орналастырылған тазартылған бағалы металдар
	Кт	6280 05	Тазартылған бағалы металдарды қайта бағалаудан түскен кірістер;

2) егер тазартылған бағалы металдардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны олардың әділ құнынан жоғары болса:

	Дт	7470 07	Тазартылған бағалы металдарды қайта бағалаудан болған шығыстар
	Кт	1370	Тазартылған бағалы металдар
		1380	Жолдағы тазартылған бағалы металдар
		1150 09	Металл шоттарда орналастырылған тазартылған бағалы металдар

Ескерту. 52-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

53. Нұсқаулықтың 52-тармағына сәйкес тазартылған бағалы металдарды қайта бағалаудан кейін әділ құны бойынша сатқан кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) тазартылған бағалы металдарды есептен шығару сомасына:

Дт	7470 01	Тазартылған бағалы металдардың баланстық құны
Кт	1370	Тазартылған бағалы металдар
	1380	Жолдағы тазартылған бағалы металдар
	1150 09	Металл шоттарда орналастырылған тазартылған бағалы металдар;

2) тазартылған бағалы металдарды сату бойынша жасалған мәміле сомасына:

Дт	1010	Кассадағы ақша қаражаты

Кт	6280 01	Тазартылған бағалы металдарды сатудан түскен кірістер.
----	---------	--

Ескерту. 53-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

6-тарау. Шетел валютасымен операциялардың бухгалтерлік есебі

Ескерту. 6-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 28.11.2016 № 279 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

1-параграф. Шетел валютасын сатып алу, сату және айырбастау жөніндегі операцияларды есепке алу

54. Ұйым шетел валютасын сатып алған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт 1010 Кассадағы ақша қаражаты

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты

Кт 1010 Кассадағы ақша қаражаты

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты;

егер сатып алу бағамы валюталарды айырбастау бағамынан жоғары болса:

Дт 7470 02 Шетел валютасын сатып алу-сату жөніндегі шығыстар

Кт 1010 Кассадағы ақша қаражаты

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты; егер сатып алу

бағамы валюталарды айырбастау бағамынан төмен болса:

Дт 1010 Кассадағы ақша қаражаты

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты

Кт 6280 02 Шетел валютасын сатып алудан-сатудан түскен

кірістер.

55. Ұйым шетел валютасын сатқан кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сатылатын шетел валютасының сомасына:

Дт 1010 Кассадағы ақша қаражаты

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты

Кт 1010 Кассадағы ақша қаражаты

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты;

2) егер сату бағамы валюталарды айырбастау бағамынан жоғары болса:

Дт 1010 Кассадағы ақша қаражаты

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты

Кт 6280 02 Шетел валютасын сатып алудан-сатудан түскен

кірістер;

3) егер сату бағамы валюталарды айырбастау бағамынан төмен болса:

Дт 7470 02 Шетел валютасын сатып алу-сату жөніндегі

шығыстар

Кт 1010 Кассадағы ақша қаражаты

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты.

56. Ұйым шетел валютасын айырбастаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) айырбасталатын шетел валюталарының сомасына:

Дт 1010 Кассадағы ақша қаражаты (жеке шот)

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты (жеке шот)

Кт 1010 Кассадағы ақша қаражаты (жеке шот)

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты (жеке шот);

2) оң айырма сомасына:

Дт 1010 Кассадағы ақша қаражаты

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты

Кт 6280 02 Шетел валютасын сатып алудан-сатудан түскен

кірістер;

3) теріс айырма сомасына:

Дт 7470 02 Шетел валютасын сатып алу-сату жөніндегі шығыстар

Кт 1010 Кассадағы ақша қаражаты

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты.

2-параграф. Шетел валютасын қайта бағалау жөніндегі операцияларды есепке алу

57. Шетел валютасын валюталардың айырбастау бағамы өзгеруіне байланысты қайта бағалау кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) оң бағамдық айырма сомасына:

Дт	1010	Кассадағы ақша қаражаты
	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт	6250 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан түскен кірістер;

2) теріс бағамдық айырма сомасына:

Дт	7430 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан болған шығыстар
Кт	1010	Кассадағы ақша қаражаты
	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты.

Ескерту. 57-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң

қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

58. Алып тасталды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

7-тарау. Берілген қарыздардың бухгалтерлік есебі

Ескерту. 7-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 28.11.2016 № 279 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

59. Заем шартын жасағаннан (теңгемен және шетел валютасымен берілген) және заемды ресімдеу бойынша барлық қажетті рәсімдерді орындағаннан кейін (оның ішінде заемды қайтаруды қамтамасыз ету бойынша) мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) берілген заем сомасы өтелуі тиіс заемның сомасына тең болған жағдайда:
нақты берілген ақша сомасына:

Дт 1110 21 Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар

2010 21 Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар

Кт 1010 Кассадағы ақша қаражаты

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты; қарсы агенттің
заем алуға арналған комиссиялық шығыстары сомасына
(жеңілдік сомасына):

Дт 1010 Кассадағы ақша қаражаты

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты

Кт 1110 23 Берілген қысқа мерзімді заемдар бойынша дисконт

2010 22 Берілген ұзақ мерзімді заемдар бойынша дисконт;

2) берілген заем сомасы өтелуі тиіс заем сомасынан аз болған жағдайда:
нақты берілген ақша сомасына:

Дт 1110 21 Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар

2010 21 Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар

Кт 1010 Кассадағы ақша қаражаты

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты;

дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт 1110 21 Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар

2010 21 Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар

Кт 1110 23 Берілген қысқа мерзімді заемдар бойынша дисконт

2010 22 Берілген ұзақ мерзімді заемдар бойынша дисконт.

Бір мезгілде, кепіл туралы шарт негізінде заемды қамтамасыз етуге қабылданған мүлік құнының сомасына (теңгедегі және сол сияқты шетел валютасындағы) мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Кіріс 8830 Клиенттің міндеттемесін қамтамасыз етуге (кепілге) қабылданған мүлік.

60. Егер заемшының міндеттемелерін қамтамасыз ету ретінде кепілдік қабылданса, қабылданған кепілдік сомасын баланстан тыс шоттарда көрсеткен кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 8120 Қабылданған кепілдіктер бойынша ықтимал талаптар

Кт 8420 Қабылданған кепілдіктер бойынша талаптарды ықтимал азайту.

61. Берілген заемдар бойынша ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен сыйақы есептеген және дисконтты (жеңілдікті) амортизациялаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сыйақы сомасына:

Дт 1270 25 Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер

2170 25 Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер

Кт 6110 32 Заемдар бойынша сыйақы алуға байланысты кірістер;

2) тиісті кезеңге тиесілі теңгедегі дисконт (жеңілдік) амортизациясы сомасына:

Дт 1110 23 Берілген қысқа мерзімді заемдар бойынша дисконт

2010 22 Берілген ұзақ мерзімді заемдар бойынша дисконт

Кт 6110 07 Берілген заемдар бойынша дисконт амортизациясы бойынша кірістер.

62. Берілген заем бойынша клиент есептелген сыйақыны төлеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1010 Кассадағы ақша қаражаты

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты

Кт 1270 25 Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер

2170 25 Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер.

63. Алып тасталды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

64. "Өзгеруі пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша бағаланатын" және "басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын" санаттарына жатқызылған берілген қарыздарды қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша есепке алынатын заемдар бойынша:

заемның әділ құны оның бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан асып кеткен жағдайда, асып кеткен айырма сомасына:

	Дт	1110 25	Қысқа мерзімді заемдардың әділ құнын оң түзету
		2010 24	Ұзақ мерзімді заемдардың әділ құнын оң түзету
	Кт	6280 06	Басқа да қайта бағалаудан түскен кірістер;

заемның бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны оның әділ құнынан асып кеткен жағдайда, азайту айырма сомасына:

	Дт	7470 08	Басқа да қайта бағалаудан болған шығыстар
	Кт	1110 26	Қысқа мерзімді заемдардың әділ құнын теріс түзету
		2010 25	Ұзақ мерзімді заемдардың әділ құнын теріс түзету;

заемдардың әділ құнын оң (теріс) түзету сомасына:

	Дт	1110 26	Қысқа мерзімді заемдардың әділ құнын теріс түзету
		2010 25	Ұзақ мерзімді заемдардың әділ құнын теріс түзету
	Кт	1110 25	Қысқа мерзімді заемдардың әділ құнын оң түзету
		2010 24	Ұзақ мерзімді заемдардың әділ құнын оң түзету

2) басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қарыздар бойынша:

қарыздың әділ құны оның бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан асып кеткен жағдайда, айырма сомасына:

	Дт	1110 25	Қысқа мерзімді қарыздардың әділ құнын оң түзету
		2010 24	Ұзақ мерзімді қарыздардың әділ құнын оң түзету
			Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны

	Кт	5470	бойынша есепке алынатын қарыздарды қайта бағалауға арналған резерв;
--	----	------	---

қарыздың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны оның әділ құнынан асып кеткен жағдайда, азайтудың айырма сомасына:

	Дт	5470	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қарыздарды қайта бағалауға арналған резерв
	Кт	1110 26	Қысқа мерзімді қарыздардың әділ құнын теріс түзету
		2010 25	Ұзақ мерзімді қарыздардың әділ құнын теріс түзету;

қарыздардың әділ құнының есепте тұрған оң (теріс) түзету сомасына:

	Дт	1110 26	Қысқа мерзімді қарыздардың әділ құнын теріс түзету
		2010 25	Ұзақ мерзімді қарыздардың әділ құнын теріс түзету
	Кт	1110 25 2010 24	Қысқа мерзімді қарыздардың әділ құнын оң түзету Ұзақ мерзімді қарыздардың әділ құнын оң түзету.";

Ескерту. 64-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

65. Алып тасталды - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 21.11.2022 № 97 (01.01.2023 бастап қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

65-1. Шағын және орта бизнес үшін халықаралық стандартқа сәйкес "сату үшін қолда бар" санатына жатқызылған берілген қарыздарды қайта бағалау кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

қарыздың әділ құны оның бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан асып кеткен жағдайда, асып кетудің айырма сомасына:

	Дт	1110 25	Қысқа мерзімді қарыздардың әділ құнын оң түзету

		2010 24	Ұзақ мерзімді қарыздардың әділ құнын оң түзету
	Кт	5470 01	Сату үшін қолда бар қарыздарды қайта бағалауға арналған резерв;

қарыздың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны оның әділ құнынан асып кеткен жағдайда, азайтудың айырма сомасына:

	Дт	5470 01	Сату үшін қолда бар қарыздарды қайта бағалауға арналған резерв
	Кт	1110 26	Қысқа мерзімді қарыздардың әділ құнын теріс түзету
		2010 25	Ұзақ мерзімді қарыздардың әділ құнын теріс түзету;

қарыздардың әділ құнының есептегі оң (теріс) түзету сомасына:

	Дт	1110 26	Қысқа мерзімді қарыздардың әділ құнын теріс түзету
		2010 25	Ұзақ мерзімді қарыздардың әділ құнын теріс түзету
	Кт	1110 25	Қысқа мерзімді қарыздардың әділ құнын оң түзету
		2010 24	Ұзақ мерзімді қарыздардың әділ құнын оң түзету.

Ескерту. 7-тарау 65-1-тармақпен толықтырылды - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 21.11.2022 № 97 (01.01.2023 бастап қолданысқа енгізіледі) қаулысымен; жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

66. Егер заем шартының талаптарында теңгемен берілген заем бойынша төлемдерді индекстеу көзделсе, егер заем шартында өзге мерзімдер белгіленбесе, ұйымның есеп саясатында белгіленген мерзімде заем бойынша берешек қалдығын қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) оң индекстеу кезінде:

Дт	1110 21	Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар

	1270 25	Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2010 21	Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар
	2170 25	Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
Кт	6280 06	Басқа да қайта бағалаудан түскен кірістер;

2) теріс индекстеу кезінде:

Дт	7470 08	Басқа да қайта бағалаудан болған шығыстар
Кт	1110 21	Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар
	1270 25	Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2010 21	Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар
	2170 25	Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер.

Ескерту. 66-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

67. Кіріске алынған кепіл мүлкінің шетел валютасындағы құны валюталардың айырбастау бағамының және кепіл мүлкінің әділ құнының өзгеруіне қарай ұйымның есеп саясатында белгіленген мерзімде қайта бағаланады.

68. Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын берілген қарыз бойынша негізгі борышты өтеген кезде (теңгедегі және сол сияқты шетел валютасындағы) мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1010	Кассадағы ақша қаражаты
	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт	1110 21 2010 21	Клиенттерге берілген қысқа мерзімді қарыздар Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді қарыздар.

Ескерту. 68-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 22.12.2017 № 251 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

69. Заемды және ол бойынша сыйақыны толық өтеген, сондай-ақ заем шарты бойынша барлық, оның ішінде клиенттің міндеттемелерін қамтамасыз ету болып

табылатын қабылданған кепіл немесе қабылданған кепілдік сомасын қайтару жөніндегі міндеттемелерді орындаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) кепіл мәнінің құнын есептен шығарған кезде:

Шығыс 8830 Клиенттің міндеттемесін қамтамасыз етуге (кепілге)
қабылданған мүлік;

2) қабылданған кепілдік сомасын есептен шығарған кезде:

Дт 8420 Қабылданған кепілдіктер бойынша талаптарды ықтимал
азайту

Кт 8120 Қабылданған кепілдіктер бойынша ықтимал талаптар.

Ескерту. 69-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 17.07.2015 № 131 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

70. Егер заем шартының талаптарында белгіленген мерзім басталған кезде заемшы есептелген сыйақыны төлемесе, есептелген, бірақ төленбеген сыйақы сомасы мерзімі өткен активтер шотына жатқызылады және мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1270 29 Сыйақы түріндегі мерзімі өткен кірістер

Кт 1270 25 Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде
есептелген кірістер

2170 25 Клиенттерге берілген заемдар бойынша сыйақы түрінде
есептелген кірістер.

71. Егер заем шартында белгіленген мерзім басталған кезде заемшы негізгі борышты өтемесе, өтелмеген негізгі борыш сомасы мерзімі өткен активтер шотына жатқызылады және мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1110 22 Клиенттердің берілген заемдар бойынша мерзімі өткен
берешегі

Кт 1110 21 Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар

2010 21 "Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар.

72. Егер заем шартының талаптарында мерзімі өткен сыйақыға тұрақсыздық айыбын (айыппұл, өсімпұл) есептеу көзделсе, мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1280 09 Есептелген тұрақсыздық айыбы (айыппұл, өсімпұл)

Кт 6280 08 Тұрақсыздық айыбы (айыппұл, өсімпұл).

Ескерту. 72-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 17.07.2015 № 131 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

73. Берілген заем бойынша мерзімі өткен сыйақыны және тұрақсыздық айыбын (айыппұл, өсімпұл) төлеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1010 Кассадағы ақша қаражаты

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт 1270 29 Сыйақы түріндегі мерзімі өткен кірістер
1280 09 Есептелген тұрақсыздық айыбы (айыппұл, өсімпұл).

Ескерту. 73-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 17.07.2015 № 131 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

74. Берілген заем бойынша мерзімі өткен сыйақыны және негізгі борышты төлеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1010 Кассадағы ақша қаражаты
1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт 1110 22 Клиенттердің берілген заемдар бойынша мерзімі өткен берешегі
1270 29 Сыйақы түріндегі мерзімі өткен кірістер.

75. Резервтер (провизиялар) құрған және амортизацияланған құны бойынша есепке алынған берілген заем бойынша төленбеген мерзімі өткен сыйақыны баланстан кейіннен есептен шығарған жағдайда мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) есептелген сыйақының құнсыздануынан болған зиян сомасына:

Дт	7440 21	Берілген заемдар бойынша резервтерді (провизияларды) қалыптастыру бойынша шығыстар
Кт	1290 21	Клиенттерге берілген заемдар бойынша резервтер (провизиялар);

2) баланстан есептен шығарылатын сыйақы сомасына:

Дт	1290 21	Клиенттерге берілген заемдар бойынша резервтер (провизиялар);
Кт	1270 29	Сыйақы түріндегі мерзімі өткен кірістер.

Ескерту. 75-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

76. Заемшы бұрын баланстан есептен шығарылған сыйақыны резервтер (провизиялар) есебінен өтеген жағдайда мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады :

Дт 1010 Кассадағы ақша қаражаты
1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт 6240 21 Клиенттерге берілген заемдар бойынша құрылған резервтерді (провизияларды) қалпына келтіруден (жоюдан) түскен кірістер.

77. Заемдар бойынша күтілетін кредиттік зияндар бойынша резервтер (провизиялар) құрған кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

1) амортизацияланған құны бойынша есепке алынған заемдар бойынша:

Дт	7440 21	Берілген заемдар бойынша резервтерді (провизияларды) қалыптастыру бойынша шығыстар
Кт	1290 21	Клиенттерге берілген заемдар бойынша резервтер (провизиялар);

2) басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын заемдар бойынша:

Дт	7440 21	Берілген заемдар бойынша резервтерді (провизияларды) қалыптастыру бойынша шығыстар
Кт	5490	Басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын заемдар бойынша күтілетін және орын алған кредиттік зияндарға арналған бағалау резервтері (провизиялар).

Ескерту. 77-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

77-1. Шағын және орта бизнес үшін халықаралық стандартқа сәйкес сату үшін қолда бар қарыздардың құнсыздануынан болған шығындарды жабуға резервтер (провизиялар) құру кезінде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	7440 21	Берілген қарыздар бойынша резервтерді (провизияларды) қалыптастыру бойынша шығыс
Кт	1290 21	Клиенттерге берілген қарыздар бойынша резервтер (провизиялар) ";

қарыздардың құнсыздануынан болған шығындарды жабуға қалыптастырылған резервтерді (провизияларды) түзеткен кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1290 21	Клиенттерге берілген қарыздар бойынша резервтер (провизиялар)
Кт	6240 21	Клиенттерге берілген қарыздар бойынша құрылған резервтерді (провизияларды) қалпына келтіруден (жоюдан) түскен кіріс." ;

Ескерту. 7-тарау 77-1-тармақпен толықтырылды - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 21.11.2022 № 97 (01.01.2023 бастап қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

78. Заемдар бойынша күтілетін кредиттік зияндар бойынша қалыптастырылған резервтерді (провизияларды) түзеткен кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын заемдар бойынша:

Дт	1290 21	Клиенттерге берілген заемдар бойынша резервтер (провизиялар);
Кт	6240 21	Клиенттерге берілген заемдар бойынша құрылған резервтерді (провизияларды) қалпына келтіруден (жоюдан) түскен кірістер;

2) басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын заемдар бойынша:

Дт	5490	Басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын заемдар бойынша күтілетін және орын алған кредиттік зияндарға арналған бағалау резервтері (провизиялар).
Кт	6240 21	Клиенттерге берілген заемдар бойынша құрылған резервтерді (провизияларды) қалпына келтіруден (жоюдан) түскен кірістер.

Ескерту. 78-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

79. Заемдарды есептен шығарған кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1290 21	Клиенттерге берілген заемдар бойынша резервтер (провизиялар);
Кт	1110 21	Клиенттерге берілген қысқа мерзімді заемдар
	2010 21	Клиенттерге берілген ұзақ мерзімді заемдар.

Ескерту. 79-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

80. Борышкер сол кезеңде құрылған резервтер (провизиялар) есебінен балансқа есептен шығарылған заем бойынша берешекті өтеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1010 Кассадағы ақша қаражаты

1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты

Кт 6240 21 Клиенттерге берілген заемдар бойынша құрылған

резервтерді (провизияларды) қалпына келтіруден (жоюдан) түскен кірістер.

Ескерту. 80-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 17.07.2015 № 131 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

8-тарау. Салымдардың бухгалтерлік есебі

Ескерту. 8-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 28.11.2016 № 279 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

81. Екінші деңгейдегі банктердегі және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардағы салымдарға ақша орналастырған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) салым сомасына:

Дт	1150 02	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда бір түнге орналастырылған қысқа мерзімді салымдар
	1150 03	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап еткенге дейінгі қысқа мерзімді салымдар
	1150 04	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді салымдар
	1150 05	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді шартты салымдар
	1150 06	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді жинақ салымдары (бір жылға дейінгі)
	2040 01	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар

	2040 02	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді шартты салымдар
	2040 03	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді жинақ салымдары
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты;

2) сыйлықақы немесе дисконт (жеңілдік) пайда болған жағдайда:
дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт	1150 02	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда бір түнге орналастырылған қысқа мерзімді салымдар
	1150 03	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап еткенге дейінгі қысқа мерзімді салымдар
	1150 04	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді салымдар
	1150 05	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді шартты салымдар
	1150 06	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді жинақ салымдары (бір жылға дейінгі)
	2040 01	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар
		Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген

	2040 02	түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді шартты салымдар
	2040 03	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді жинақ салымдары
Кт	1150 11	Орналастырылған қысқа мерзімді салымдар бойынша дисконт
	2040 08	Орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар бойынша дисконт;

Сыйлықақы сомасына:

Дт	1150 12	Орналастырылған қысқа мерзімді салымдар бойынша сыйлықақы
	2040 09	Орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар бойынша сыйлықақы
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты.

Ескерту. 81-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

82. Салымдар бойынша сыйақы есептеген және құны ұйымның есеп саясатына сәйкес валюталардың айырбастау бағамы бойынша шетел валютасымен көрсетілген салымдарды қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сыйақыны есептеген кезде:

Дт	1270 22	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап еткенге дейінгі салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 23	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 24	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер

	1270 38	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді жинақ салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 22	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді жинақ салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 23	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 24	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
Кт	6110 29	Талап еткенге дейінгі салымдар бойынша сыйақы алумен байланысты кірістер
	6110 30	Мерзімді салымдар бойынша сыйақы алумен байланысты кірістер
	6110 31	Шартты салымдар бойынша сыйақы алумен байланысты кірістер
	6110 35	Жинақ салымдары бойынша сыйақы алуға байланысты кірістер ;

2) оң бағамдық айырма сомасына:

Дт	1150 02	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда бір түнге орналастырылған қысқа мерзімді салымдар
	1150 03	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған

		талап еткенге дейінгі қысқа мерзімді салымдар
	1150 04	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді салымдар
	1150 05	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді шартты салымдар
	1150 06	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді жинақ салымдары (бір жылға дейінгі)
	1150 11	Орналастырылған қысқа мерзімді салымдар бойынша дисконт
	1150 12	Орналастырылған қысқа мерзімді салымдар бойынша сыйлықақы
	1270 22	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап еткенге дейінгі салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 23	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 24	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 38	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді жинақ салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер

	2040 01	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар
	2040 02	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді шартты салымдар
	2040 03	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді жинақ салымдары
	2040 08	Орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар бойынша дисконт
	2040 09	Орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар бойынша сыйлықақы
	2170 22	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді жинақ салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 23	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 24	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
Кт	6250 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан түскен кірістер;

3) теріс бағамдық айырма сомасына:

Дт	7430 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан болған шығыстар
Кт	1150 02	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда бір түнге орналастырылған қысқа мерзімді салымдар

	1150 03	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап еткенге дейінгі қысқа мерзімді салымдар
	1150 04	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді салымдар
	1150 05	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді шартты салымдар
	1150 06	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді жинақ салымдары (бір жылға дейінгі)
	1150 11	Орналастырылған қысқа мерзімді салымдар бойынша дисконт
	1150 12	Орналастырылған қысқа мерзімді салымдар бойынша сыйлықақы
	1270 22	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап еткенге дейінгі салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 23	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 24	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 38	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған

		қысқа мерзімді жинақ салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2040 01	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар
	2040 02	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді шартты салымдар
	2040 03	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді жинақ салымдары
	2040 08	Орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар бойынша дисконт
	2040 09	Орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар бойынша сыйлықақы
	2170 22	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді жинақ салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 23	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 24	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер

Ескерту. 82-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

83. Шығыстарды салымдар бойынша төлем көзінен ұсталуы тиіс корпоративтік табыс салығы түрінде есептеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:
Дт 7710 Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар

Кт 3110 01 Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы.

84. Егер банктік салым шартында есептелген сыйақы сомасын есептелген (жинақталған) сыйақы сомасына капиталдандыру көзделсе, мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1150 02	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда бір түнге орналастырылған қысқа мерзімді салымдар
	1150 03	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап еткенге дейінгі қысқа мерзімді салымдар
	1150 04	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді салымдар
	1150 05	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді шартты салымдар
	1150 06	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді жинақ салымдары (бір жылға дейінгі)
	2040 01	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар
	2040 02	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді шартты салымдар
	2040 03	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді жинақ салымдары
		Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын

Кт	1270 22	ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді жинақ салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 23	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 24	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 38	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді жинақ салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 22	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді жинақ салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 23	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 24	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер

Ескерту. 84-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

85. Салымдар бойынша дисконтты (жеңілдікті) немесе сыйлықақыны амортизациялаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) теңгемен дисконтты (жеңілдікті) амортизациялау сомасына:

Дт 115011 Орналастырылған қысқа мерзімді салымдар бойынша

дисконт

2040 08 Орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар бойынша

дисконт

Кт 6110 05 Орналастырылған салымдар бойынша дисконтты

амортизациялау бойынша кірістер;

2) сыйлықақы сомасына:

Дт 731010 Орналастырылған салымдар бойынша сыйлықақыны

амортизациялау бойынша шығыстар

Кт 115012 Орналастырылған қысқа мерзімді салымдар бойынша

сыйлықақы

2040 09 Орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар бойынша

сыйлықақы.

86. Салым бойынша сыйақыны нақты алған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) есептелген сыйақы сомасына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары
Кт	1270 22	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап ету бойынша салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 23	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 24	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
		Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын

	1270 38	ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді жинақ салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 22	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді жинақ салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 23	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 24	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер;

2) ұсталған корпоративтік табыс салығы сомасына:

Дт	3110 01	Төлеуге жататын корпоративтік табыс салығы
Кт	1270 22	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап өткенге дейінгі салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 23	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	1270 24	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
		Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген

	1270 38	түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді жинақ салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 22	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді жинақ салымдары бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 23	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған мерзімді салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер
	2170 24	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған шартты салымдар бойынша сыйақы түрінде есептелген кірістер.

Ескерту. 86-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

87. Орналастырылған салым бойынша борыштың негізгі сомасын қайтарған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары
Кт	1150 02	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда бір түнге орналастырылған қысқа мерзімді салымдар
	1150 03	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап ету бойынша салымдар
	1150 04	Банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді салымдар

	1150 05	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді шартты салымдар
	1150 06	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді жинақ салымдары (бір жылға дейінгі)
	2040 01	Банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар
	2040 02	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді шартты салымдар
	2040 03	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді жинақ салымдары.

Ескерту. 87-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

88. Әрбір есепті күнге күтілетін кредиттік шығындарға резервтерді (провизияларды) құрған (ұлғайтқан) кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

1) күтілетін кредиттік шығындарға құрылған резервтер (провизиялар) сомасына:

Дт	7440 02	Орналастырылған салымдар бойынша резервтерді (провизияларды) қалыптастыру бойынша шығыстар
Кт	1290 24	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған салымдар бойынша резервтер (провизиялар);

2) күтілетін кредиттік шығындарға қалыптастырылған резервтерді (провизияларды) түзеткен кезде:

Дт	1290 24	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын
----	---------	--

		ұйымдарда орналастырылған салымдар бойынша резервтер (провизиялар)
Кт	6240 02	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған салымдар бойынша құрылған резервтерді (провизияларды) қалпына келтіруден (жоюдан) кірістер;

3) салымдарды құрылған резервтердің (провизиялардың) есебінен баланстан есептен шығарған кезде:

Дт	1290 24	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған салымдар бойынша резервтер (провизиялар)
Кт	1150 02	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда бір түнге орналастырылған қысқа мерзімді салымдар
	1150 03	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған талап ету бойынша қысқа мерзімді салымдар
	1150 04	Банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді салымдар
	1150 05	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді шартты салымдар
	1150 06	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған қысқа мерзімді жинақ салымдары (бір жылға дейінгі)
	2040 01	Банктерде және банк операцияларының жекелеген

		түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар
	2040 02	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді шартты салымдар
	2040 03	Екінші деңгейдегі банктерде және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарда орналастырылған ұзақ мерзімді салымдар.

Ескерту. 88-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

9-тарау. Туынды құралдармен операциялардың бухгалтерлік есебі

Ескерту. 9-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 28.11.2016 № 279 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

1-параграф. Форвардпен операцияларды есепке алу

89. Туынды құралмен сатушы (сатып алушы) белгілі бір мерзім аяқталғаннан кейін базалық активті келісілген талаптармен болашақта сатып алу (сату) (бұдан - форвард) міндеттемесін қабылдайтын операциялар жүзеге асырылған кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 8300 01 Қаржы активтерін сатып алу бойынша шартты талаптар

Кт 8600 01 Қаржы активтерін сату бойынша шартты міндеттемелер.

90. Ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен форвардты қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) форвардтың әділ құнының оң өзгеру сомасына:

Дт	1280 03	Форвард мәмілесі бойынша талаптар
	2180 02	Форвард мәмілесі бойынша талаптар
Кт	6290 10	Форвард мәмілелері бойынша кірістер;

2) форвардтың әділ құнының теріс өзгеру сомасына:

Дт	7480 10	Форвард мәмілелері бойынша шығыстар
Кт	3390 02	Форвард мәмілесі бойынша міндеттемелер

	4170 02	Форвард мәмілесі бойынша міндеттемелер;
--	---------	---

3) форвардтың әділ құнының есепте тұрған оң және (немесе) теріс түзету сомасына:

Дт	3390 02	Форвард мәмілесі бойынша міндеттемелер
	4170 02	Форвард мәмілесі бойынша міндеттемелер
Кт	1280 03	Форвард мәмілесі бойынша талаптар
	2180 02	Форвард мәмілесі бойынша талаптар.

Ескерту. 90-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

91. Форвардтың орындалу күніне мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) нетто негізде есеп айырысқан жағдайда ұйым ақша аударған кезде:

Дт	3390 02	Форвард мәмілесі бойынша міндеттемелер
	4170 02	Форвард мәмілесі бойынша міндеттемелер
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары;

2) нетто негізде есеп айырысқан жағдайда қарсы әріптестен ақша алған кезде:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары
Кт	1280 03	Форвард мәмілесі бойынша талаптар
	2180 02	Форвард мәмілесі бойынша талаптар;

3) форвард шартына сәйкес базалық актив сатып алған кезде сатып алынған базалық актив құнына:

Дт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтері
	1130 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1150 09	Металл шоттарда орналастырылған тазартылған қымбат металдар

	2020 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
	3390 02	Форвард мәмілесі бойынша міндеттемелер
	4170 02	Форвард мәмілесі бойынша міндеттемелер
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары
	1280 03	Форвард мәмілесі бойынша талаптар
	2180 02	Форвард мәмілесі бойынша талаптар;

4) форвард шартына сәйкес базалық активті сатқан кезде сатылатын базалық актив құнына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары
	3390 02	Форвард мәмілесі бойынша міндеттемелер
	4170 02	Форвард мәмілесі бойынша міндеттемелер
Кт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтері
	1130 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1150 09	Металл шоттарда орналастырылған тазартылған қымбат металдар
	1280 03	Форвард мәмілесі бойынша талаптар
	2020 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері

	2180 02	Форвард мәмілесі бойынша талаптар;
--	---------	------------------------------------

5) базалық активтерді сатып алу (сатуға) арналған форвардты қайта бағалаудан түскен іске асырылған кірістер сомасына:

Дт	8600 01	Қаржы активтерін сату бойынша шартты міндеттемелер
Кт	8300 01	Қаржы активтерін сатып алу бойынша шартты талаптар

Ескерту. 91-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

2-параграф. Фьючерспен операцияларды есепке алу

92. Туынды құралмен сатушы (сатып алушы) белгілі бір мерзім аяқталғаннан кейін базалық активті ұйымдасқан нарықта белгіленген стандартты талаптарға сәйкес сатып алу (сату) (бұдан - фьючерс) міндеттемесін қабылдайтын операциялар жүзеге асырылған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) фьючерсті сатып алу бойынша шартты талаптар және міндеттемелер сомасына:

Дт 8300 02 Қаржы фьючерстерін сатып алу бойынша шартты талаптар

Кт 8600 02 Қаржы фьючерстерін сатып алу бойынша шартты міндеттемелер;

2) фьючерсті сату бойынша шартты талаптар және міндеттемелер сомасына:

Дт 8300 03 Қаржы фьючерстерін сату бойынша шартты талаптар

Кт 8600 03 Қаржы фьючерстерін сату бойынша шартты міндеттемелер.

93. Фьючерс бойынша маржа төлеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1610 02 Брокерлермен есеп айырысу

Кт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты.

94. Фьючерс жасағаны үшін брокерге комиссия төлеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 7470 82 Брокерлік және дилерлік қызмет бойынша қызмет көрсету үшін комиссиялық шығыстар

Кт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты.

95. Фьючерс бойынша қосымша маржа төлеген немесе фьючерс бойынша есепте тұрған маржаның рұқсат етілген сомасын есептен шығарған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) ұйым қосымша төлеген маржа сомасына:

Дт 1610 02 Брокерлермен есеп айырысу

Кт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты;

2) есепте тұрған маржаның рұқсат етілген сомасын есептен шығарған кезде:

Дт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты

Кт 1610 02 Брокерлермен есеп айырысу.

96. Ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен әділ құны бойынша базалық активті сатып алуға және (немесе) сатуға арналған фьючерсті қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) фьючерстің әділ құнының оң өзгерісі сомасына:

Дт	1280 02	Фьючерс мәмілесі бойынша талаптар
	2180 01	Фьючерс мәмілесі бойынша талаптар
Кт	6290 09	Фьючерс мәмілелері бойынша кірістер;

2) фьючерстің әділ құнының теріс өзгерісі сомасына:

Дт	7480 09	Опцион мәмілелері бойынша шығыстар
Кт	3390 01	Фьючерс мәмілесі бойынша міндеттемелер
	4170 01	Фьючерс мәмілесі бойынша міндеттемелер;

3) фьючерстің әділ құнының есепте тұрған оң және (немесе) теріс түзету сомасына:

Дт	3390 01	Фьючерс мәмілесі бойынша міндеттемелер
	4170 01	Фьючерс мәмілесі бойынша міндеттемелер
Кт	1280 02	Фьючерс мәмілесі бойынша талаптар
	2180 01	Фьючерс мәмілесі бойынша талаптар

Ескерту. 96-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

97. Фьючерстің ашық позициясын жабу күні фьючерс құнын нетто негізде ақшамен өтеген (ашық позицияны жабу) жағдайда мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) ұйым фьючерсті нетто негізде өтеген кезде:

Дт 3390 01 Фьючерс мәмілесі бойынша міндеттемелер

4170 01 Фьючерс мәмілесі бойынша міндеттемелер

Кт 1610 02 Брокерлермен есеп айырысу;

2) қарсы әріптес фьючерсті нетто негізде өтеген кезде:

Дт 1610 02 Брокерлермен есеп айырысу

Кт 1280 02 Фьючерс мәмілесі бойынша талаптар

2180 01 Фьючерс мәмілесі бойынша талаптар;

3) фьючерсті сатып алу бойынша шартты талаптар мен міндеттемелер сомасына:

Дт 8600 02 Қаржы фьючерстерін сатып алу бойынша шартты міндеттемелер

Кт 8300 02 Қаржы фьючерстерін сатып алу бойынша шартты талаптар;

4) фьючерсті сату бойынша шартты талаптар мен міндеттемелер сомасына:

Дт 8600 03 Қаржы фьючерстерін сату бойынша шартты міндеттемелер

Кт 8300 03 Қаржы фьючерстерін сату бойынша шартты талаптар;

5) алып тасталды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

6) алып тасталды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

Ескерту. 97-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

3-параграф. Опционмен операцияларды есепке алу

98. Туынды құралмен бір тарап басқа тараптан келісілген талаптармен келісілген баға бойынша болашақта базалық активті сатып алу немесе сату құқығын сатып алатын (бұдан әрі - сатып алынған "колл" немесе "пут" опционы) операцияларды жүзеге асырған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) шартты талаптар сомасына:

Дт 8300 06 Сатып алынған "колл" опционы мәмілелері

8300 07 Сатып алынған "пут" опционы мәмілелері

Кт 8600 06 Сатып алынған "колл" опционы мәмілелері - қарсы шот

8600 07 Сатып алынған "пут" опционы мәмілелері - қарсы шот

2) сатып алынған "колл" немесе "пут" опционы бойынша төленген сыйлықақы сомасына:

Дт	1280 04	Опцион мәмілесі бойынша талаптар
	2180 03	Опцион мәмілесі бойынша талаптар
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары

Ескерту. 98-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

99. Сатып алынған "колл" немесе "пут" опционын әділ құны бойынша ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен, сондай-ақ опционды жабу күні қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сатып алынған опционның әділ құнының оң өзгеріс сомасына:

Дт	1280 04	Опцион мәмілесі бойынша талаптар
	2180 03	Опцион мәмілесі бойынша талаптар
Кт	6290 11	Опцион мәмілелері бойынша кірістер;

2) сатып алынған опционның әділ құнының теріс өзгеріс сомасына:

Дт	7480 11	Своп мәмілелері бойынша шығыстар
Кт	1280 04	Опцион мәмілесі бойынша талаптар
	2180 03	Опцион мәмілесі бойынша талаптар.

Ескерту. 99-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

100. Ашық позицияны жабу немесе сатып алынған "колл" немесе "пут" опционын орындау күні мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сатып алынған "колл" немесе "пут" опционының талаптары бойынша шартты талаптар және шартты міндеттемелер сомасына:

Дт	8600 06	Сатып алынған опцион "колл" мәмілелері - контршот
	8600 07	Сатып алынған опцион "пут" мәмілелері - контршот
Кт	8300 06	Сатып алынған опцион "колл" мәмілелері
	8300 07	Сатып алынған опцион "пут" мәмілелері;

2) қарсы әріптес "колл" немесе "пут" опционының (ашық позицияны жабу) құнын ақшамен өтеген кезде:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары
Кт	1280 04	Опцион мәмілесі бойынша талаптар
	2180 03	Опцион мәмілесі бойынша талаптар;

3) сатып алынған "колл" опционның шарттарына сәйкес базалық активті сатып алған кезде:

сатып алынатын активтер құнына:

Дт	1120 01	Өзгерістері пайданың немесе зиянның құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша есепке алынатын қаржы активтері
	1130 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1150 09	Металл шоттарда орналастырылған тазартылған қымбат металдар
	2020 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары
	1280 04	Опцион мәмілесі бойынша талаптар
	2180 03	Опцион мәмілесі бойынша талаптар;

4) сатып алынған "пут" опционның шарттарына сәйкес базалық активті сатқан кезде :

сатылатын активтер құнына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары
Кт	1130 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1150 09	Металл шоттарда орналастырылған тазартылған қымбат металдар
	1280 04	Опцион мәмілесі бойынша талаптар

	2020 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2180 03	Опцион мәмілесі бойынша талаптар

Ескерту. 100-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

101. Туынды құралдармен бір тарап басқа тарапқа келісілген талаптармен келісілген баға бойынша болашақта базалық активті сатып алу немесе сату құқығын сататын (бұдан әрі — сатылған "колл" немесе "пут" опционы) операцияларды жүзеге асыру кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт 8300 08 Сатылған "пут" опционы мәмілелері - қарсы шот

8300 09 Сатылған "колл" опционы мәмілелері - қарсы шот

Кт 8600 08 Сатылған "пут" опционы мәмілелері

8600 09 Сатылған "колл" опционы мәмілелері;

алынған сыйлықақы сомасына:

Дт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты

Кт 3390 03 Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер

4170 03 Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер.

102. Сатылған "колл" (немесе "пут" опционын әділ құны бойынша есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен, сондай-ақ опционды жабу күні қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сатылған "колл" немесе "пут" опционының әділ құнының оң өзгерісі сомасына:

Дт	3390 03	Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер
	4170 03	Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер
Кт	6290 11	Опцион мәмілелері бойынша кірістер;

2) сатылған "колл" немесе "пут" опционының әділ құнының теріс өзгерісі сомасына:

Дт	7480 11	Опцион мәмілелері бойынша шығыстар
Кт	3390 03	Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер
	4170 03	Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер.

Ескерту. 102-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

103. Ашық позицияны жабу немесе сатылған "колл" немесе "пут" опционының орындау күні мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сатылған "колл" немесе "пут" опционының талаптарына сәйкес шартты талаптар және шартты міндеттемелер сомасына:

Дт	8300 08	Сатылған опцион "пут" мәмілелері - контршот
	8300 09	Сатылған опцион "колл" мәмілелері - контршот
Кт	8600 08	Сатылған опцион "пут" мәмілелері
	8600 09	Сатылған опцион "колл" мәмілелері;

2) қарсы әріптес сатылған "колл" немесе "пут" опционының құнын өтеген кезде (ашық позицияны жабу):

Дт	3390 03	Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер
	4170 03	Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары;

3) сатылған "колл" опционының талаптарына сәйкес базалық активті сатқан кезде: сатылатын активтер құнына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары
	3390 03	Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер
	4170 03	Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер
Кт	1130 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1150 09	Металл шоттарда орналастырылған тазартылған қымбат металдар
	2020 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
		Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке

	2030 01	алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері;
--	---------	---

4) сатылған "пут" опционының талаптарына сәйкес базалық активті сатып алған кезде:

сатып алынатын активтер құнына:

Дт	1130 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1140 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қысқа мерзімді қаржы активтері
	1150 09	Металл шоттарда орналастырылған тазартылған қымбат металдар
	2020 01	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2030 01	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын ұзақ мерзімді қаржы активтері;
	3390 03	Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер
	4170 03	Опцион мәмілесі бойынша міндеттемелер
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары

Ескерту. 103-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

4-параграф. Валюталық своппен операцияларды есепке алу

104. Туынды құралмен алдын ала келісілген мерзім ішінде бір валютаны басқа валютаға айырбастау (бұдан әрі - валюталық своп) туралы келісім жасалатын операцияларды жүзеге асырған кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт 1280 06 Своп мәмілесі бойынша талаптар

Кт 3390 05 Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер;

және бір мезгілде, баланстан тыс есепте валюталарды кері айырбастау бойынша талаптар мен міндеттемелер сомалары көрсетіледі:

Дт 830012 Басқа да туынды қаржы құралдары бойынша шартты талаптар

Кт 8600 12 Басқа да туынды қаржы құралдары бойынша шартты міндеттемелер.

105. Валюталық свопты валюталау күні мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) алатын валюта сомасына:

Дт 1030 АҒЫМДАҒЫ ШОТТАРДАҒЫ АҚША ҚАРАЖАТЫ

Кт 1280 06 Своп мәмілесі бойынша талаптар

2180 04 Своп мәмілесі бойынша талаптар;

2) аударылатын валюта сомасына:

Дт 3390 05 Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер

4170 04 Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер

Кт 1030 АҒЫМДАҒЫ ШОТТАРДАҒЫ АҚША ҚАРАЖАТЫ.

106. Валюталық свопты әділ құны бойынша ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады :

1) әділ құнның оң өзгерісі сомасына:

Дт	1280 06	Своп мәмілесі бойынша талаптар
	2180 04	Своп мәмілесі бойынша талаптар
Кт	6290 13	Своп мәмілелері бойынша кірістер ;

2) әділ құнның теріс өзгерісі сомасына:

Дт	7480 13	Своп мәмілелері бойынша шығыстар
Кт	3390 05	Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер
	4170 04	Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер;

бір мезгілде, есепте тұрған оң және (немесе) теріс қайта бағалау сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	3390 05	Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер
	4170 04	Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер
Кт	1280 06	Своп мәмілесі бойынша талаптар
	2180 04	Своп мәмілесі бойынша талаптар

Ескерту. 106-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

107. Егер валюталық своп талаптарында сыйақы есептеу және төлеу көзделген болса, мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) кірістер сомасына:

Дт 1280 06 Своп мәмілесі бойынша талаптар

2180 04 Своп мәмілесі бойынша талаптар

Кт 6110 34 Сыйақы алумен байланысты басқа да кірістер;

2) шығыстар сомасына:

Дт 7310 25 Сыйақы төлеумен байланысты басқа да шығыстар
Кт 3390 05 Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер
4170 04 Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер.

108. Валюталық своп бойынша сыйақы төлеген немесе алған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) алынатын сыйақы сомасына:

Дт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт 1280 06 Своп мәмілесі бойынша талаптар
2180 04 Своп мәмілесі бойынша талаптар;

2) төленетін сыйақы сомасына:

Дт 3390 05 Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер
4170 04 Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер
Кт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты.

109. Валюталық свопты жабу бойынша валюталау күніне мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) шартты талаптар мен міндеттемелер сомасына;

Дт 8600 12 Басқа да туынды қаржы құралдары бойынша шартты міндеттемелер

Кт 830012 Басқа да туынды қаржы құралдары бойынша шартты талаптар;

2) айырбасталатын валюта сомасына:

валюталық своп құны оң болған кезде:

Дт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
Кт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
1280 06 Своп мәмілесі бойынша талаптар
2180 04 Своп мәмілесі бойынша талаптар;

валюталық своп құны теріс болған кезде:

Дт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты
3390 05 Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер
4170 04 Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер
Кт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты.

5-параграф. Пайыздық своппен операцияларды есепке алу

110. Туынды құралмен тараптар белгіленген және өзгермелі пайыздық ставкаларды қолдана отырып тұрақты пайыздық төлемдер алмасатын (бұдан әрі - пайыздық своп) операциялар жүзеге асырылған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) егер пайыздық своп шарттары бойынша төлемдер өзгермелі пайыздық ставка бойынша көзделсе, бірақ сомалар белгіленген пайыздық ставкамен алынған жағдайда:

Дт 8300 04 Белгіленген пайыздық своп

Кт 8600 04 Өзгермелі пайыздық своп;

2) егер пайыздық своп шарттары бойынша төлемдер белгіленген пайыздық ставкамен көзделсе, бірақ сомалар өзгермелі пайыздық ставка бойынша алынған жағдайда:

Дт 8300 05 Өзгермелі пайыздық своп

Кт 8600 05 Белгіленген пайыздық своп.

111. Пайыздық своп бойынша сыйақы түріндегі кірістер мен шығыстарды есептеген кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) кірістер сомасына:

Дт 1280 06 Своп мәмілесі бойынша талаптар

2180 04 Своп мәмілесі бойынша талаптар

Кт 6110 34 Сыйақы алумен байланысты басқа да кірістер;

2) шығыстар сомасына:

Дт 7310 25 Сыйақы төлеумен байланысты басқа да шығыстар

Кт 3390 05 Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер

4170 04 Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер.

112. Пайыздық свопты әділ құны бойынша ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады :

1) оң айырма сомасына:

Дт	1280 06	Своп мәмілесі бойынша талаптар
	2180 04	Своп мәмілесі бойынша талаптар
Кт	6290 13	Своп мәмілелері бойынша кірістер ;

2) теріс айырма сомасына:

Дт	7480 13	Своп мәмілелері бойынша шығыстар
Кт	3390 05	Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер
	4170 04	Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер;

бір мезгілде, есепте тұрған оң және (немесе) теріс қайта бағалау сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	3390 05	Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер
	4170 04	Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер
Кт	1280 06	Своп мәмілесі бойынша талаптар
	2180 04	Своп мәмілесі бойынша талаптар

Ескерту. 112-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

113. Пайыздық свопты әділ құны бойынша қайта бағалағаннан кейін мерзімдік төлемдер жүргізу күні мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) алынған сыйақы сомасына:

Дт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты

Кт 1280 06 Своп мәмілесі бойынша талаптар

2180 04 Своп мәмілесі бойынша талаптар;

2) төленген сыйақы сомасына:

Дт 3390 05 Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер

4170 04 Своп мәмілесі бойынша міндеттемелер

Кт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты.

114. Ашық позицияны жабу немесе пайыздық свопты жабу күні мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) пайыздық свопты сатып алу бойынша шартты талаптар мен міндеттемелер сомасына:

Дт 8300 04 Белгіленген пайыздық своп

Кт 8600 04 Өзгермелі пайыздық своп;

2) пайыздық свопты сату бойынша шартты талаптар мен міндеттемелер сомасына:

Дт 8600 05 Белгіленген пайыздық своп

Кт 8300 05 Өзгермелі пайыздық своп.

10-тарау. Хеджирлеудің бухгалтерлік есебі

Ескерту. 10-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 28.11.2016 № 279 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

115. Хеджирленетін бап ретінде айқындалған бағалы қағаздардың, тазартылған қымбат металдардың, шетел валютасының, заемдардың, салымдардың бухгалтерлік есебі осы Нұсқаулықтың 3, 5, 6, 7 және 8-тарауларында көзделген тәртіппен жүзеге асырылады.

116. Хеджирлеу құралы ретінде пайдаланылатын туынды құралдардың бухгалтерлік есебі хеджирлеу құралдарын қайта бағалаудан кірістер мен шығыстар 5450 "Басқа да активтерді қайта бағалауға арналған резервтері" баланстық шотына жатқызылатын ақша қаражаты қозғалысын хеджирлеудің және таза инвестицияларды хеджирлеудің бухгалтерлік есебін қоспағанда, осы Нұсқаулықтың 9-тарауында көзделген тәртіппен жүзеге асырылады.

11-тарау. Зейнетақы активтерінен және зейнетақы активтері бойынша инвестициялық кірістен комиссиялық сыйақыны есептеу операцияларының бухгалтерлік есебі

Ескерту. 11-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 28.11.2016 № 279 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

117. Зейнетақы активтерінен тиесілі комиссиялық сыйақы сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

1) комиссиялық сыйақыны есептеген кезде:

Дт 1270 62 Зейнетақы активтерінен түскен есептелген комиссиялық кірістер

Кт 6110 62 Зейнетақы активтерінен түскен комиссиялық кірістер;

2) комиссиялық сыйақыны алған кезде:

Дт 1030 Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты

Кт 1270 62 Зейнетақы активтерінен түскен есептелген комиссиялық кірістер.

118. Зейнетақы активтері бойынша инвестициялық кірістен тиесілі комиссиялық сыйақы сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1270 61	Инвестициялық кірістен есептелген комиссиялық кірістер
Кт	6110 61	Инвестициялық кірістен комиссиялық кірістер.";

Ескерту. 118-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 22.11.2021 № 100 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

118-1. Зейнетақы активтері бойынша теріс комиссиялық сыйақы сомасына теріс инвестициялық кіріс болған кезде инвестициялық портфельді басқарушы мынадай бухгалтерлік жазбаны жүзеге асырады:

Дт	7470 61	Теріс комиссиялық сыйақыны өтеу бойынша шығыстар
Кт	3440 61	Теріс комиссиялық сыйақыны өтеу жөніндегі қысқа мерзімді міндеттемелер.

Ескерту. Нұсқаулық 118-1-тармақпен толықтырылды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 22.11.2021 № 100 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

118-2. Есепті айдың соңында зейнетақы активтері бойынша теріс инвестициялық кірістен бұрын есептелген теріс комиссиялық сыйақы шегіндегі сомаға мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	3440 61	Теріс комиссиялық сыйақыны өтеу жөніндегі қысқа мерзімді міндеттемелер
----	---------	--

Кт 1270 61 Инвестициялық кірістен
есептелген комиссиялық кірістер;

Ескерту. Нұсқаулық 118-2-тармақпен толықтырылды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 22.11.2021 № 100 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

комиссиялық сыйақы алған кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат
Кт	1270 61	Инвестициялық кірістен есептелген комиссиялық кірістер.

118-3. Зейнетақы активтерін сенімгерлік басқару туралы шарт бұзылған кезде инвестициялық портфельді басқарушы теріс комиссиялық сыйақыны өтеу жөніндегі міндеттемелердің сомасына мынадай бухгалтерлік жазбаны жүзеге асырады:

Дт	3440 61	Теріс комиссиялық сыйақыны өтеу жөніндегі қысқа мерзімді міндеттемелер
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат.";

Ескерту. Нұсқаулық 118-3-тармақпен толықтырылды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 22.11.2021 № 100 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

119. Алып тасталды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

12. Номиналдық кірістілік коэффициенті мен кірістіліктің ең төменгі мәні арасындағы теріс айырманы өтеу жөніндегі операциялардың бухгалтерлік есебі

Ескерту. 12-тарау алып тасталды - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 26.07.2013 № 194 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

13-тарау. Сақтандыру брокерінің қызметіне байланысты операциялардың бухгалтерлік есебі

Ескерту. 13-тараумен толықтырылды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 14.10.2019 № 171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

127. Сақтанушы сақтандыру сыйлықақыларының сомаларын тікелей сақтандыру ұйымына аударған кезде сақтандыру брокері көрсетілген делдалдық қызметтер үшін есептелген комиссиялық сыйақы сомасына мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) көрсетілген делдалдық қызметтер үшін есептелген комиссиялық сыйақы сомасына:

Дт	1270 41	Сақтандыру брокерлерінің сақтандыру шарттарын жасасу жөніндегі делдалдық қызметтері үшін есептелген комиссиялық кірістері
Кт	6110 41	Сақтандыру брокерлерінің комиссиялық кірістері;

2) нақты алынған комиссиялық сыйақы сомасына:

Дт	1010	Кассадағы ақша қаражаттары
	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары
Кт	1270 41	Сақтандыру брокерлерінің сақтандыру шарттарын жасасу жөніндегі делдалдық қызметтері үшін есептелген комиссиялық кірістері.

128. Сақтандыру брокері өз атынан және қайта сақтанушының (цеденттің) тапсырмасы бойынша қайта сақтандыру шартын жасаған және сақтандыру брокері арқылы қайта сақтандыру сыйлықақыларының сомаларын қайта сақтандыру ұйымына аударған жағдайда сақтандыру брокері мынадай бухгалтерлік жазбаларды жүзеге асырады:

1) қайта сақтандыру сыйлықақысының мөлшерінен сақтандыру брокеріне тиесілі есептелген комиссиялық сыйақы сомасына:

Дт	1280 42	Қайта сақтанушылардан алынатын сақтандыру сыйлықақылары
Кт	3390 41	Қайта сақтандырушылармен есеп айырысу;

2) қайта сақтандыру сыйлықақысының мөлшерінен сақтандыру брокеріне тиесілі есептелген комиссиялық сыйақы сомасына:

Дт	1270 42	Сақтандыру брокерлерінің қайта сақтандыру шарттарын жасасу жөніндегі делдалдық қызметтері үшін есептелген комиссиялық кірістері
Кт	6110 41	Сақтандыру брокерлерінің комиссиялық кірістері;

3) сақтандыру ұйымынан нақты алынған қайта сақтандыру сыйлықақысының сомасына:

Дт	1010	Кассадағы ақша қаражаттары
	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары
Кт	1280 42	Қайта сақтанушылардан алынатын сақтандыру сыйлықақылары.

129. Сақтандыру брокері қайта сақтандыру ұйымына қайта сақтандыру сыйлықақысын аударған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) қайта сақтандыру сыйлықақысының мөлшерінен сақтандыру брокеріне тиесілі есептелген комиссиялық сыйақы сомасына:

Дт	3390 41	Қайта сақтандырушылармен есеп айырысу
Кт	1270 42	Сақтандыру брокерлерінің қайта сақтандыру шарттарын жасасу жөніндегі делдалдық қызметтері үшін есептелген комиссиялық кірістері;

2) қайта сақтандыру сыйлықақысын Қазақстан Республикасының резиденті емес - қайта сақтандыру ұйымына берген кезде Қазақстан Республикасының резиденті еместің кірістерінен төлем көзінен ұсталатын салық сомасына:

Дт	3390 41	Қайта сақтандырушылармен есеп айырысу
Кт	3110 01	Төлеуге жататын корпоративтік табыс салығы;

3) қайта сақтандыру шартына сәйкес қайта сақтандыру ұйымына төленетін қайта сақтандыру сыйлықақысының қалған сомасына:

Дт	3390 41	Қайта сақтандырушылармен есеп айырысу
Кт	1010	Кассадағы ақша қаражаттары
	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары.

130. Сақтандыру брокері өз атынан және қайта сақтанушының (цеденттің) тапсырмасы бойынша қайта сақтандыру шартын жасаған және қайта сақтанушы қайта сақтандыру сыйлықақыларының сомасын тікелей қайта сақтандыру ұйымына аударған жағдайда сақтандыру брокері мынадай бухгалтерлік жазбаларды жүзеге асырады:

1) есептелген комиссиялық сыйақы сомасына:

Дт	1270 41	Сақтандыру брокерлерінің сақтандыру шарттарын жасасу жөніндегі делдалдық қызметтері үшін есептелген комиссиялық кірістері
Кт	6110 41	Сақтандыру брокерлерінің комиссиялық кірістері;

2) нақты алынған комиссиялық сыйақы сомасына:

Дт	1010	Кассадағы ақша қаражаттары
	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары
Кт	1270 41	Сақтандыру брокерлерінің сақтандыру шарттарын жасасу жөніндегі делдалдық қызметтері үшін есептелген комиссиялық кірістері.

131. Сақтандыру брокері өз атынан және қайта сақтанушының (цеденттің) тапсырмасы бойынша қайта сақтандыру шартын жасаған және қайта сақтанушы қайта сақтандыру сыйлықақыларының сомасын тікелей қайта сақтандыру ұйымына аударған жағдайда сақтандыру брокері мынадай бухгалтерлік жазбаларды жүзеге асырады:

1) сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарынан алынуға тиісті сақтандыру төлемдерінің сомасына:

Дт	1280 43	Сақтандырушыларға талап
	1280 44	Қайта сақтандырушыларға талаптар
Кт	3390 42	Қайта сақтанушылармен есеп айырысу
	3390 43	Сақтанушылармен есеп айырысу;

2) сақтандыру төлемінің мөлшерінен сақтандыру брокеріне тиесілі есептелген комиссиялық сыйақы сомасына:

Дт	1270 42	Сақтандыру брокерлерінің қайта сақтандыру шарттарын жасасу жөніндегі делдалдық қызметтері үшін есептелген комиссиялық кірістері
Кт	6110 41	Сақтандыру брокерлерінің комиссиялық кірістері;

3) сақтанушыға (қайта сақтанушыға) аударылуы тиіс нақты алынған сақтандыру төлемдерінің сомасына:

Дт	1010	Кассадағы ақша қаражаттары
	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары
Кт	1280 43	Сақтандырушыларға талап
	1280 44	Қайта сақтандырушыларға талаптар.

132. Сақтандыру брокері сақтанушыларға (қайта сақтанушыларға) сақтандыру төлемін аударған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сақтандыру брокеріне тиесілі есептелген комиссиялық сыйақы сомасына:

Дт	3390 42	Қайта сақтанушылармен есеп айырысу
	3390 43	Сақтанушылармен есеп айырысу
Кт	1270 41	Сақтандыру брокерлерінің сақтандыру шарттарын жасасу жөніндегі делдалдық қызметтері үшін есептелген комиссиялық кірістері;
	1270 42	Сақтандыру брокерлерінің қайта сақтандыру шарттарын жасасу жөніндегі делдалдық қызметтері үшін есептелген комиссиялық кірістері;

2) сақтандыру төлемінің қалған сомасына:

Дт	3390 42	Қайта сақтанушылармен есеп айырысу
	3390 43	Сақтанушылармен есеп айырысу
Кт	1010	Кассадағы ақша қаражаттары
	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары.

133. Сақтандыру брокері үшінші тұлғалар алдындағы өзінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін сақтандыру шартын жасаған кезде сақтандыру шарты жасалған сәттен бастап сақтандыру брокері мынадай бухгалтерлік жазбаларды жүзеге асырады:

1) сақтандыру ұйымына төленуі тиіс сақтандыру сыйлықақыларының сомасына:

Дт	1620 01	Сақтандыру ұйымдарына төленген сақтандыру сыйлықақылары
Кт	3390 45	Брокерлік қызметпен байланысты басқа да кредиторлық берешек";

2) сақтандыру ұйымына нақты аударылған сақтандыру сыйлықақыларының сомасына:

Дт	3390 45	Брокерлік қызметпен байланысты басқа да кредиторлық берешек"
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары;

3) сақтандыру ұйымына аударылған сақтандыру сыйлықақыларын есепті кезең шығыстарына жатқызу сомасына:

Дт	7210	Әкімшілік шығыстар
Кт	1620 01	Сақтандыру ұйымдарына төленген сақтандыру сыйлықақылары."

14-тарау. Зейнетақы активтерінің кірістілігі мен зейнетақы активтері кірістілігінің барынша төмен мәні арасындағы теріс айырманы өтеу жөніндегі операциялардың бухгалтерлік есебі

Ескерту. Нұсқаулық 14-тараумен толықтырылды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 22.11.2021 № 100 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

134. Инвестициялық портфельді басқарушы алған зейнетақы активтерінің номиналдық кірістілігі мен зейнетақы активтері кірістілігінің ең төменгі мәні арасындағы теріс айырманы өтеу жөніндегі резервті қалыптастырған және (немесе) ұлғайтқан кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	5610	Есепті жылдың бөлінбеген пайдасы (жабылмаған шығыны)
Кт	5460 63	Номиналды кірістілік көрсеткіші мен кірістіліктің ең аз мәні арасындағы теріс айырманы өтеу жөніндегі резерв (пассив).

135. Инвестициялық портфельді басқарушы номиналды кірістілік көрсеткіші мен кірістіліктің ең төмен мәні арасындағы теріс айырманы өтеу бойынша қалыптастырылған резервті есептен шығарған және (немесе) азайтқан кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	5460 63	Номиналды кірістілік көрсеткіші мен кірістіліктің ең аз мәні арасындағы теріс айырманы өтеу жөніндегі резерв (пассив)
Кт	5610	Есепті жылдың бөлінбеген пайдасы (жабылмаған шығыны).

136. Басқарушы инвестициялық портфельді басқарушы алған зейнетақы активтерінің номиналдық кірістілігі мен зейнетақы активтері кірістілігінің ең төменгі мәні арасындағы теріс айырманы өтеу жөніндегі міндеттемелерді таныған кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	7440 63	Номиналды кірістілік көрсеткіші мен кірістіліктің ең аз мәні арасындағы теріс айырманы өтеу жөніндегі шығыс;
Кт	3440 63	Номиналды кірістілік көрсеткіші мен кірістіліктің ең аз мәні арасындағы теріс айырманы өтеу жөніндегі қысқа мерзімді міндеттемелер;

инвестициялық портфельді басқарушы алған зейнетақы активтерінің номиналдық кірістілігі мен зейнетақы активтері кірістілігінің ең төменгі мәні арасындағы теріс айырманы өтеу кезінде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	3440 63	Номиналды кірістілік көрсеткіші мен кірістіліктің ең аз мәні арасындағы теріс айырманы өтеу жөніндегі қысқа мерзімді міндеттемелер
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат.

15-тарау. Инвестициялық кірістен және бағалы қағаздар нарығының өзге де кәсіби қатысушыларының қызметтері үшін комиссиялық сыйақыны есептеу бойынша операциялардың бухгалтерлік есебі

Ескерту. Нұсқаулық 15-тараумен толықтырылды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 22.11.2021 № 100 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

137. Тиесілі комиссиялық сыйақы сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

1) есептелген комиссиялық сыйақы сомасына:

Дт	1270 83	Бағалы қағаздар нарығының өзге де кәсіби қатысушыларының қызметтері үшін есептелген комиссиялық кірістер
Кт	6110 82	Бағалы қағаздар нарығының өзге де кәсіби қатысушыларының қызметтері үшін комиссиялық кірістер;

2) нақты алынған ақша сомасына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат
Кт	1270 83	Бағалы қағаздар нарығының өзге де кәсіби қатысушыларының қызметтері үшін есептелген комиссиялық кірістер.

16-тарау. Шағын және орта бизнес үшін халықаралық стандартқа сәйкес сату үшін қолда бар қаржы активтерінің бухгалтерлік есебі

Ескерту. Нұсқаулық 16-тараумен толықтырылды - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 21.11.2022 № 97 (01.01.2023 бастап қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

1-параграф. Сату үшін қолда бар сатып алынған борыштық бағалы қағаздарды есепке алу

138. "Сату үшін қолда бар бағалы қағаздар" санатына сыныпталған борыштық бағалы қағаздарды сатып алу кезінде (мәміле бойынша шығындарды қамтитын сатып алу құнына) мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) авансты брокерге аударған кезде:

Дт	1610 02	Брокерлермен есеп айырысу
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат;

2) мәміле бойынша шығындарды ескере отырып, сатып алынған борыштық бағалы қағаздың таза құнына (оның номиналдық құнынан аспайтын сомаға):

Дт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат
	1610 02	Брокерлермен есеп айырысу;

3) борыштық бағалы қағазды сатып алуға байланысты шығындарды қамтитын сыйлықақы сомасына:

Дт	1140 08	Сату үшін қолда бар сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
----	---------	--

	2030 08	Сату үшін қолда бар сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат;

4) дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері
Кт	1140 07	Сату үшін қолда бар сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	2030 07	Сату үшін қолда бар сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт;

5) бұрынғы ұстаушы есептеген сыйақы сомасына:

Дт	2170 03	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат;

6) борыштық бағалы қағаздарды сатып алу бойынша мәміле сомасы олардың әділ құнынан асып кеткен жағдайда:

Дт	7470 10	Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан болған шығыс
Кт	1140 07	Сату үшін қолда бар сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	1140 08	Сату үшін қолда бар сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы.
	2030 07	Сату үшін қолда бар сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	2030 08	Сату үшін қолда бар сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы;

7) борыштық бағалы қағаздардың әділ құны оларды сатып алу бойынша мәміле сомасынан асып кеткен жағдайда:

Дт	1140 07	Сату үшін қолда бар сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
----	---------	--

	1140 08	Сату үшін қолда бар сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы.
	2030 07	Сату үшін қолда бар сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	2030 08	Сату үшін қолда бар сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
Кт	6280 09	Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан түскен кіріс.

139. Ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен сату үшін қолда бар сатып алынған борыштық бағалы қағаздар бойынша сыйақы есептелген кезде есептелген сыйақы сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
Кт	6110 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы алуға байланысты кіріс.

140. Борыштық бағалы қағаздың эмитенті төлем көзінен ұсталуы тиіс корпоративтік табыс салығы түріндегі шығысты есептеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	7710	Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыс
Кт	3110 01	Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы.

141. Ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен сату үшін қолда бар сатып алынған борыштық бағалы қағаздар бойынша сыйлықақы немесе дисконт (жеңілдік) амортизацияланған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сыйлықақы амортизациясы сомасына:

Дт	7310 02	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйлықақының амортизациясына байланысты шығыс
Кт	1140 08	Сату үшін қолда бар сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	2030 08	Сату үшін қолда бар сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы;

2) дисконт (жеңілдік) амортизациясы сомасына:

Дт	1140 07	Сату үшін қолда бар сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	2030 07	Сату үшін қолда бар сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
Кт	6110 03	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша дисконттың амортизациясына байланысты кіріс.

142. Сыйақы есептелгеннен және сыйлықақы немесе дисконт амортизацияланғаннан кейін Нұсқаулықтың 139 және 141-тармақтарына сәйкес ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен сату үшін қолда бар сатып алынған борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта бағалау жүргізіледі және мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

егер борыштық бағалы қағаздардың әділ құны олардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан жоғары болса:

	Дт	1140 09	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету.
		2030 09	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	Кт	5440 01	Сату үшін қолда бар қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв;

егер борыштық бағалы қағаздардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны олардың әділ құнынан жоғары болса:

	Дт	5440 01	Сату үшін қолда бар қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв
	Кт	1140 10	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
		2030 10	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету;

борыштық бағалы қағаздардың әділ құнының есептегі оң немесе теріс түзету сомасына:

			Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы
--	--	--	--

	Дт	1140 10	активтерінің әділ құнын теріс түзету
		2030 10	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	Кт	1140 09	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету.
		2030 09	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету.";

Ескерту. 142-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

143. Сату үшін қолда бар, құны валюталардың айырбастау бағамы бойынша шетел валютасымен көрсетілген борыштық бағалы қағаздарды қайта бағалау кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

валюталардың айырбастау бағамы оң бағамдық айырма сомасына ұлғайған кезде:

Дт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
	1140 08	Сату үшін қолда бар сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы.
	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
	2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2030 08	Сату үшін қолда бар сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	2170 03	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
Кт	6250 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан түскен кіріс;

бірмезгілде, теріс бағамдық айырма сомасына:

Дт	7430 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан болған шығыс
Кт	1140 07	Сату үшін қолда бар сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	2030 07	Сату үшін қолда бар сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт;

Борыштық бағалы қағаздардың әділ құнын оң түзету сомасына:

Дт	1140 09	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	1140 10	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	2030 09	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	2030 10	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
Кт	5440 01	Сату үшін қолда бар қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв;

валюталардың айырбастау бағамы азайған кезде теріс бағамдық айырма сомасына:

Дт	7430 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан болған шығыс
Кт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
	1140 08	Сату үшін қолда бар сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы.
	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
	2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2030 08	Сату үшін қолда бар сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	2170 03	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы;

Бірмезгілде, оң бағамдық айырма сомасына:

Дт	1140 07	Сату үшін қолда бар сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	2030 07	Сату үшін қолда бар сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
Кт	6250 02	Шетел валютасын қайта бағалаудан түскен кіріс;

борыштық бағалы қағаздардың әділ құнын теріс түзету сомасына:

Дт	5440 01	Сату үшін қолда бар қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв
Кт	1140 09	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	1140 10	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	2030 09	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	2030 10	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету.

144. Эмитенттен сату үшін қолда бар сатып алынған борыштық бағалы қағаздар бойынша есептелген сыйақы алған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) алынған сыйақы сомасына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат
Кт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	2170 03	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы;

2) ұсталған корпоративтік табыс салығының сомасына:

Дт	3110 01	Төленуге тиіс корпоративтік табыс салығы
----	---------	--

Кт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	2170 03	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы.

145. Сату үшін қолда бар сатып алынған борыштық бағалы қағаздарды сату кезінде Нұсқаулықтың 139, 141 және 142-тармақтарына сәйкес сыйақы есептелгеннен, сыйлықақы немесе дисконт (жеңілдік) амортизациясынан және борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта бағалаудан кейін мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздар бойынша амортизацияланбаған сыйлықақы сомасына:

Дт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері
Кт	1140 08	Сату үшін қолда бар сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы.
	2030 08	Сату үшін қолда бар сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша сыйлықақы;

2) сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздар бойынша амортизацияланбаған дисконт (жеңілдік) сомасына:

Дт	1140 07	Сату үшін қолда бар сатып алынған қысқа мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
	2030 07	Сату үшін қолда бар сатып алынған ұзақ мерзімді қаржы активтері бойынша дисконт
Кт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері;

3) борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша жинақталған оң қайта бағалау сомасына:

Дт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
----	---------	--

	2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері
Кт	1140 09	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	2030 09	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету;

4) борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша жинақталған теріс қайта бағалау сомасына:

Дт	1140 10	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету";
	2030 10	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
Кт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері;

5) сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздарды сату бойынша жасалған мәміле сомасына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат
Кт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
	2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	2170 03	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы;

6) сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздарды сату бойынша жасалған мәміле сомасы олардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан асып кеткен жағдайда айырма сомасына:

	Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат
	Кт	6280 09	Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан түскен кіріс;

7) сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны оларды сату бойынша жасалған мәміле сомасынан асып кеткен жағдайда айырма сомасына:

	Дт	7470 10	Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан болған шығыс
	Кт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
		2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері ;

8) сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта бағалаудан түскен кіріс сомасына:

Дт	5440 01	Сату үшін қолда бар қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв
Кт	6150 05	Сату үшін қолда бар қаржы активтері бойынша кіріс;

9) сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта бағалаудан болған шығыс сомасына:

Дт	7470 11	Сату үшін қолда бар қаржы активтері бойынша шығыс
Кт	5440 01	Сату үшін қолда бар қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв.

Ескерту. 145-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

146. Эмитент сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздарды өтеу кезінде Нұсқаулықтың 139, 141 және 142-тармақтарына сәйкес сыйақы есептелгеннен, сыйлықақы немесе дисконт (жеңілдік) амортизациясынан және борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта бағалаудан кейін мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздар эмитентінен түскен ақша сомасына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат
Кт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс

1270 04	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері
2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
2170 03	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы;

2) ұсталған корпоративтік табыс салығының сомасына:

Дт	3110 01	Төленуге тиіс корпоративтік табыс салығы
Кт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	1270 04	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	2170 03	Алдыңғы ұстаушылар бағалы қағаздар бойынша есептеген сыйақы;

3) сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта бағалаудан түскен кіріс сомасына:

Дт	5440 01	Сату үшін қолда бар қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв
Кт	6150 05	Сату үшін қолда бар қаржы активтері бойынша кіріс;

4) сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта бағалаудан болған шығыс сомасына:

Дт	7470 11	Сату үшін қолда бар қаржы активтері бойынша шығыс
Кт	5440 01	Сату үшін қолда бар қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв.

147. Әрбір есепті күнге сату үшін қолда бар сатып алынған борыштық бағалы қағаздар құнсыздануының объективті белгілерінің болуы бағаланады. Олар құнсызданған жағдайда халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес құнсызданудан болған залал сомасы есептеледі және құнсызданудан болған шығындарды жабуға резервтер (провизиялар) құру (ұлғайту) кезінде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	7440 04	Сату үшін қолда бар қаржы активтері бойынша резервтерді (провизияларды) қалыптастыру бойынша шығыс
Кт	1290 27	Сату үшін қолда бар қаржы активтері бойынша резервтер (провизиялар);

сату үшін қолда бар қаржы активтері бойынша капитал шотында теріс қайта бағалау сомасы болған кезде бір мезгілде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	2030 10	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
Кт	5440 01	Сату үшін қолда бар қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв.

148. Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарында көзделген жағдайларда сату үшін қолда бар қаржы активтері бойынша құнсызданудан болған шығындарды жабуға арналған резервтерді (провизияларды) азайту (жою) кезінде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1290 27	Сату үшін қолда бар қаржы активтері бойынша резервтер (провизиялар)
Кт	6240 26	Сату үшін қолда бар қаржы активтері бойынша құрылған резервтерді (провизияларды) қалпына келтіруден (жоядан) түскен кіріс.

149. Сату үшін қолда бар қаржы активтерін баланстан құрылған резервтер (провизиялар) есебінен есептен шығару кезінде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1290 27	Сату үшін қолда бар қаржы активтері бойынша резервтер (провизиялар)
Кт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері.

150. Эмитент резервтер (провизиялар) есебінен баланстан тыс есептен шығарылған сату үшін қолда бар қаржы активтерін өтеген кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат
Кт	6240 26	Сату үшін қолда бар қаржы активтері бойынша құрылған резервтерді (провизияларды)

қалпына келтіруден (жоюдан)
түскен кіріс.

2-параграф. Сату үшін қолда бар сатып алынған үлестік бағалы қағаздарды есепке алу

151. Сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздарды сатып алу кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) брокерге аванс аудару кезінде:

Дт	1610 02	Брокерлермен есеп айырысу
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат;

2) мәміле бойынша шығындарды ескере отырып, сатып алынған үлестік бағалы қағаздың таза құнына:

Дт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат
	1610 02	Брокерлермен есеп айырысу;

3) үлестік бағалы қағаздарды сатып алу бойынша мәміле сомасы олардың әділ құнынан асып кеткен жағдайда:

Дт	7470 10	Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан болған шығыс
Кт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері;

4) үлестік бағалы қағаздардың әділ құны оларды сатып алу бойынша мәміле сомасынан асып кеткен жағдайда:

Дт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері
Кт	6280 09	Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан түскен кіріс.

152. Сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздар бойынша тиесілі дивидендтерді есептеу кезінде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
Кт	6120	Дивидендтер бойынша кіріс.

153. Үлестік бағалы қағаздар эмитенті төлем көзінен ұсталуы тиіс корпоративтік табыс салығы түріндегі шығысты есептеу кезінде Нұсқаулықтың 140-тармағына сәйкес бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады.

154. Сату үшін қолда бар сатып алынған үлестік бағалы қағаздарды қайта бағалау кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

егер үлестік бағалы қағаздардың әділ құны олардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан жоғары болса:

	Дт	1140 09	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
		2030 09	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	Кт	5440 01	Сату үшін қолда бар қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв;

егер үлестік бағалы қағаздардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны олардың әділ құнынан жоғары болса:

	Дт	5440 01	Сату үшін қолда бар қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв
	Кт	1140 10	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
		2030 10	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету;

үлестік бағалы қағаздардың әділ құнының есептегі оң немесе теріс түзету сомасына:

	Дт	1140 10	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
		2030 10	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	Кт	1140 09	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету

	2030 09	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету.
--	---------	--

Ескерту. 154-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

155. Құны валюталардың айырбастау бағамы бойынша шетел валютасымен көрсетілген сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздарды қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

оң бағамдық айырма сомасына:

Дт	1140 09	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	1140 10	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	2030 09	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	2030 10	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
Кт	5440 01	Сату үшін қолда бар қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв;

теріс бағамдық айырма сомасына:

Дт	5440 01	Сату үшін қолда бар қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв
Кт	1140 09	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	1140 10	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	2030 09	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	2030 10	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету.

156. Эмитент сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздар бойынша дивиденд төлеген кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат
----	------	-------------------------------------

Кт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс;

ұсталған корпоративтік табыс салығының сомасына:

Дт	3110	Төленуі тиіс корпоративтік табыс салығы
Кт	1270 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс
	2170 01	Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйақы түрінде есептелген кіріс.

157. Эмитент сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздарды сатқан немесе сатып алған кезде осы Нұсқаулықтың 154-тармағына сәйкес үлестік бағалы қағаздарды әділ құны бойынша қайта бағалағаннан кейін мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздарды әділ құны бойынша жинақталған оң қайта бағалау сомасына:

Дт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері
Кт	1140 09	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету
	2030 09	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын оң түзету;

2) сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздарды әділ құны бойынша жинақталған теріс қайта бағалау сомасына:

Дт	1140 10	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
	2030 10	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтерінің әділ құнын теріс түзету
Кт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері;

3) сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздарды сату бойынша жасалған мәміле сомасына:

Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат
Кт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
	2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері;

4) сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздарды сату бойынша жасалған мәміле сомасы олардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан асып кеткен жағдайда, айырма сомасына:

	Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат
	Кт	6280 09	Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан түскен кіріс;

5) сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны оларды сату бойынша жасалған мәміле сомасынан асып түскен жағдайда айырма сомасына:

	Дт	7470 10	Бағалы қағаздарды сатып алу-сатудан болған шығыс
	Кт	1140 06	Сату үшін қолда бар қысқа мерзімді қаржы активтері
		2030 06	Сату үшін қолда бар ұзақ мерзімді қаржы активтері ;

6) сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздардың әділ құнын қайта бағалаудан түскен кіріс сомасына:

Дт	5440 01	Сату үшін қолда бар қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв
Кт	6150 05	Сату үшін қолда бар қаржы активтері бойынша кіріс;

7) сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағаздардың әділ құнын қайта бағалаудан болған шығыс сомасына:

Дт	7470 11	Сату үшін қолда бар қаржы активтері бойынша шығыс
Кт	5440	Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерін қайта бағалауға арналған резерв.

Ескерту. 157-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

17-тарау. Негізгі құрал-жабдықтарды шағын және орта бизнеске арналған халықаралық стандартқа сәйкес есепке алу

Ескерту. Нұсқаулық 17-тараумен толықтырылды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 27.11.2023 № 88 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

158. Негізгі құрал-жабдықтарды сатып алу кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) негізгі құрал-жабдықтар келген кезде:

Дт	2410	Негізгі құрал-жабдықтар
Кт	3310	Жеткізушілерге және мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек;

2) негізгі құрал-жабдықтарды төлеген кезде:

Дт	3310	Жеткізушілерге және мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек
Кт	1010	Кассадағы ақша қаражаттары
	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары.

159. Негізгі құрал-жабдықтарды басқа негізгі құрал-жабдықтарға айырбастау жолымен сатып алу кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) егер қабылданған объектінің әділ құны берілген объектінің құнына тең болған жағдайда:

Дт	2410	Негізгі құрал-жабдықтар (қабылданған объект)
	2420	Негізгі құрал-жабдықтар амортизациясы
Кт	2410	Негізгі құрал-жабдықтар (берілген объект);

2) егер қабылданған объектінің әділ құны берілген объектінің құнынан жоғары болса:

Дт	2410	Негізгі құрал-жабдықтар (қабылданған объект)
	2420	Негізгі құрал-жабдықтар амортизациясы
	1010	Кассадағы ақша қаражаттары
	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары
Кт	2410	Негізгі құрал-жабдықтар (берілген объект)
	6210	Активтерді шығынға жазудан кірістер;

3) егер қабылданған объектінің әділ құны берілген объектінің құнынан төмен болса:

Дт	2410	Негізгі құрал-жабдықтар (қабылданған объект)

	2420	Негізгі құрал-жабдықтар амортизациясы
	7410	Активтерді шығынға жазу бойынша шығыстар
Кт	2410	Негізгі құрал-жабдықтар (берілген объект)
	1010	Кассадағы ақша қаражаттары
	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары.

160. Негізгі құрал-жабдықтар бойынша амортизацияны есептеу кезінде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	7490 01	Пайдалану құқығы нысанындағы негізгі құрал-жабдықтардың және активтердің амортизациясы бойынша шығыстар
Кт	2420	Негізгі құрал-жабдықтар амортизациясы.

161. Объектінің немесе негізгі құрал-жабдықтар объектілері тобының құнсыздануы анықталған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) бастапқы құны бойынша есепке алу әдісін қолданған жағдайда:

Дт	7420	Активтердің құнсыздануынан болған шығыстар
Кт	2430	Негізгі құрал-жабдықтар құнсыздануынан болған залал;

2) қайта бағаланған құн бойынша есепке алу әдісі қолданылған жағдайда объектінің немесе негізгі құрал-жабдықтар объектілері тобының құнсыздануы қайта бағалау бойынша бұрын есептелген резервті ескере отырып жүзеге асырылады:

Дт	7420	Активтердің құнсыздануынан болған шығыстар
	5420	Пайдалану құқығы нысанындағы негізгі құрал-жабдықтарды және активтерді қайта бағалау резерві
Кт	2430	Негізгі құрал-жабдықтар құнсыздануынан болған залал.

162. Негізгі құрал-жабдықтарға қайта бағаланған құн бойынша есепке алу әдісі қолданылған жағдайда, негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау мынадай бухгалтерлік жазбалармен жүзеге асырылады:

1) оң қайта бағалау жағдайында:

Дт	2410	Негізгі құрал-жабдықтар
	2420	Негізгі құрал-жабдықтар амортизациясы
Кт	5420	Пайдалану құқығы нысанындағы негізгі құрал-жабдықтарды және активтерді қайта бағалау резерві;

2) теріс қайта бағалау жағдайында:

Дт	2420	Негізгі құрал-жабдықтар амортизациясы
	5420	Пайдалану құқығы нысанындағы негізгі құрал-жабдықтарды және активтерді қайта бағалау резерві
	7420	Активтердің құнсыздануынан болған шығыстар
Кт	2410	Негізгі құрал-жабдықтар.

163. Негізгі құрал-жабдықтар объектілерін есептен шығару кезінде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	2420	Негізгі құрал-жабдықтар амортизациясы
	7410	Активтерді шығынға жазу бойынша шығыстар
Кт	2410	Негізгі құрал-жабдықтар.

18-тарау. Қорларды сатып алу және сату кезінде шағын және орта бизнеске арналған халықаралық стандартқа сәйкес есепке алу

Ескерту. Нұсқаулық 18-тараумен толықтырылды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 27.11.2023 № 88 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

164. Қорларды сатып алу кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) қорлар келген кезде:

Дт	1330	Тауарлар
Кт	3310	Жеткізушілерге және мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек;

2) қорларды төлеген кезде:

Дт	3310	Жеткізушілерге және мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек
Кт	1010	Кассадағы ақша қаражаттары
	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары.

165. Қорларды сату кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сатудан түскен табысты тану кезінде:

Дт	1210	Сатып алушылардың және тапсырыс берушілердің қысқа мерзімді дебиторлық берешегі
Кт	6010	Өнім өткізуден және қызмет көрсетуден кірістер;

2) сатып алушылардан төлем алған кезде:

Дт	1010	Кассадағы ақша қаражаттары
----	------	----------------------------

	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары
Кт	1210	Сатып алушылардың және тапсырыс берушілердің қысқа мерзімді дебиторлық берешегі;

және бір мезгілде:

Дт	7010	Өткізілген өнімдердің және көрсетілген қызметтің өзіндік құны
Кт	1330	Тауарлар.

19-тарау. Жалақы және басқа да ақшалай төлемдерді төлеу жөніндегі операцияларды шағын және орта бизнеске арналған халықаралық стандартқа сәйкес есепке алу

Ескерту. Нұсқаулық 19-тараумен толықтырылды – ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 27.11.2023 № 88 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

166. Қызметкерге есеп беруге ақша қаражаттарын беру кезінде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	1250	Қызметкерлердің қысқа мерзімді дебиторлық берешегі
Кт	1010	Кассадағы ақша қаражаттары
	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары.

167. Ұйымның ішкі құжаттарында белгіленген талаптарға сәйкес дайындалған растайтын құжаттардың негізінде қызметкердің берешегін есептен шығару бойынша мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

Дт	7210	Әкімшілік шығыстар
Кт	1250	Қызметкерлердің қысқа мерзімді дебиторлық берешегі.

168. Ұйымның жалақысын есептеу кезінде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

1) жалақыны есептеу сомасына:

Дт	7210	Әкімшілік шығыстар
Кт	3350	Еңбекке ақы төлеу бойынша қысқа мерзімді берешек;

2) жалақыдан жеке табыс салығын ұстау сомасына:

Дт	3350	Еңбекке ақы төлеу бойынша қысқа мерзімді берешек
Кт	3120	Жеке табыс салығы;

3) міндетті зейнетақы аударымдарын жалақыдан ұстап қалу сомасына:

Дт	3350	Еңбекке ақы төлеу бойынша қысқа мерзімді берешек

Кт	3220	Зейнетақы аударымдары бойынша міндеттемелер;
----	------	--

4) жалақыдан міндетті әлеуметтік аударымдарды есептеу сомасына:

Дт	7220 01	Әлеуметтік салық және әлеуметтік төлемдер бойынша шығыстар
Кт	3150	Әлеуметтік салық (Міндетті әлеуметтік аударымдар);

5) жалақыдан әлеуметтік салықты есептеу сомасына:

Дт	7220 01	Әлеуметтік салық және әлеуметтік төлемдер бойынша шығыстар
Кт	3150	Әлеуметтік салық.

169. Нақты жалақы төленген кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

Дт	3350	Еңбекке ақы төлеу бойынша қысқа мерзімді берешек
Кт	1010	Кассадағы ақша қаражаттары
	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары.

170. Осы нұсқаулықтың 168-тармағына сәйкес ұсталған және есептелген салықтар мен бюджетке төленетін міндетті төлемдерді төлеу кезінде жалақы бойынша мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) жеке табыс салығын төлеу сомасына:

Дт	3120	Жеке табыс салығы
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары;

2) әлеуметтік салықты төлеу сомасына:

Дт	3150	Әлеуметтік салық
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары;

3) міндетті зейнетақы аударымдарын төлеу сомасына (әрбір қызметкер бойынша бөлгенде):

Дт	3220	Зейнетақы аударымдары бойынша міндеттемелер
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары;

4) міндетті зейнетақы аударымдарын төлеу сомасына (әрбір қызметкер бойынша бөлгенде):

Дт	3150	Әлеуметтік салық (Міндетті әлеуметтік аударымдар)
Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақша қаражаттары."

20-тарау. Инвестициялық басқаруға қабылданған активтерді есепке алу

Ескерту. Нұсқаулық 20-тараумен толықтырылды – ҚР ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

171. Ұйым активтерді инвестициялық басқаруға алған кезде инвестициялық басқару туралы шартқа сәйкес қабылданған активтер сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

	Дт	1800 01	Ақша
		1800 02	Аффинирленген бағалы металдар
		1800 03	Бағалы қағаздар
		1800 04	Орналастырылған салымдар
		1800 05	Капиталға инвестициялар
		1800 06	Материалдық емес активтер
		1800 07	Негізгі құрал-жабдықтар
		1800 08	Басқа да активтер
		1800 09	Алуға арналған шоттар
		1800 10	Дивидендтер
		1800 11	Сыйақы
		1800 12	Басқа да талаптар
	Кт	1830 01	Клиенттен активтердің түсуі

21-тарау. Инвестициялық басқарудағы ақшаны шетел валютасына орналастыру

Ескерту. Нұсқаулық 21-тараумен толықтырылды – ҚР ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

172. Ұйым шетел валютасын сатып алған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) егер сатып алу бағамы нарықтық бағамнан төмен болса:

	Дт	1800 01	Ақша (сатып алынған шетел валютасының сомасына)
	Кт	1800 01	Ақша (теңгемен төленген ақша сомасына)
		1830 03	Сатып алу-сатудан кіріс (сатып алу бағамы мен нарықтық бағам арасындағы айырмаға);

2) егер сатып алу бағамы нарықтық бағамнан жоғары болса:

--	--	--	--

	Дт	1800 01	Ақша (сатып алынған шетел валютасының сомасына)
		1840 03	Сатып алу-сатудан шығыс (сатып алу бағамы мен нарықтық бағам арасындағы айырмаға)
	Кт	1800 01	Ақша (теңгемен төленген ақша сомасына).

173. Ұйым шетел валютасын сатқан кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) егер сату бағамы нарықтық бағамнан жоғары болса:

	Дт	1800 01	Ақша (теңгемен алынған ақша сомасына)
	Кт	1800 01	Ақша (сатылған шетел валютасының сомасына)
		1830 03	Сатып алу-сатудан кіріс (сату бағамы мен нарықтық бағам арасындағы айырмаға);

2) егер сату бағамы нарықтық бағамнан төмен болса:

	Дт	1800 01	Ақша (теңгемен алынған ақша сомасына)
		1840 03	Сатып алу-сатудан шығыс (сату бағамы мен нарықтық бағам арасындағы айырмаға)
	Кт	1800 01	Ақша (сатылған шетел валютасының сомасына).

174. Ұйым шетел валюталарын айырбастау кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

	Дт	1800 01	Ақша (сатып алынған шетел валютасының сомасына)
	Кт	1800 01	Ақша (сатылған шетел валютасының сомасына);

оң айырма сомасына:

	Дт	1800 01	Ақша
	Кт	1830 03	Сатып алу-сатудан кіріс (сату (сатып алу) бағамы мен нарықтық бағам арасындағы айырмаға);

теріс айырма сомасына:

	Дт	1840 03	Сатып алу-сатудан шығыс (сату (сатып алу) бағамы мен нарықтық
--	----	---------	---

			бағам арасындағы айырмаға)
	Кт	1800 01	Ақша.

175. Шетел валютасындағы ақшаны валюта айырбастаудың нарықтық бағамы бойынша қайта бағалаған кезде қайта бағалау күні мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) валюта айырбастаудың нарықтық бағамы ұлғайған кезде оң бағамдық айырма сомасына:

	Дт	1800 01	Ақша (шетел валютасымен)
	Кт	1830 05	Бағамдық айырма бойынша кіріс;

2) валюта айырбастаудың нарықтық бағамы азайған кезде теріс бағамдық айырма сомасына:

	Дт	1840 05	Бағамдық айырма бойынша шығыс
	Кт	1800 01	Ақша (шетел валютасымен).

22-тарау. Инвестициялық басқарудағы ақшаны салымдарға орналастыру

Ескерту. Нұсқаулық 22-тараумен толықтырылды – ҚР ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

176. Инвестициялық басқарудағы ақшаны екінші деңгейдегі банктердегі немесе банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардағы салымдарға орналастырған кезде мәміле бойынша шығын, ол болған жағдайда, ескеріле отырып, салым сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

	Дт	1800 04	Орналастырылған салымдар
	Кт	1800 01	Ақша.

177. Банктік салым шартында айқындалған салым бойынша сыйақы есептеген кезде ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікке сәйкес мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

	Дт	1800 11	Сыйақы
	Кт	1830 02	Сыйақы түріндегі кіріс (дивидендтер).

178. Салым бойынша сыйақыны нақты алған кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

	Дт	1800 01	Ақша
	Кт	1800 11	Сыйақы.

179. Банктік салым мерзімінің соңында ақшаны қайтарған кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

	Дт	1800 01	Ақша
	Кт	1800 04	Орналастырылған салымдар
		1800 11	Сыйақы.

180. Шетел валютасындағы салымдарды валюта айырбастаудың нарықтық бағамы бойынша қайта бағалаған кезде қайта бағалау күні мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) валюта айырбастаудың нарықтық бағамы ұлғайған кезде оң бағамдық айырма сомасына:

	Дт	1800 04	Орналастырылған салымдар
	Кт	1830 05	Бағамдық айырма бойынша кіріс;

2) валюта айырбастаудың нарықтық бағамы азайған кезде теріс бағамдық айырма сомасына:

	Дт	1840 05	Бағамдық айырма бойынша шығыс
	Кт	1800 04	Орналастырылған салымдар.

23-тарау. Инвестициялық басқарудағы ақшаны бағалы қағаздарға орналастыру

Ескерту. Нұсқаулық 23-тараумен толықтырылды – ҚР ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

181. Бағалы қағаздарды инвестициялық басқарудағы активтер есебінен сатып алған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) сатып алынған бағалы қағаздардың таза құнына (номиналды құнынан аспайтын сомаға):

	Дт	1800 03	Бағалы қағаздар
	Кт	1800 01	Ақша;

2) борыштық бағалы қағазды сатып алуға байланысты шығынан тұратын сыйлықақы сомасына:

	Дт	1800 03	Бағалы қағаздар (бағалы қағаз бойынша сыйлықақы сомасын есепке алуға арналған жеке қосалқы шоттар)
	Кт	1800 01	Ақша
		1820 01	Төлеуге арналған шоттар;

3) дисконт (жеңілдік) сомасына:

--	--	--	--

	Дт	1800 03	Бағалы қағаздар (бағалы қағаздың номиналды құнын есепке алуға арналған жеке қосалқы шоттар)
	Кт	1800 03	Бағалы қағаздар (бағалы қағаз бойынша дисконт (жеңілдік) сомасын есепке алуға арналған жеке қосалқы шоттар);

4) алдыңғы ұстаушы есептеген сыйақы сомасына:

	Дт	1800 11	Сыйақы
	Кт	1800 01	Ақша.

182. Ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікке сәйкес сатып алынған бағалы қағаздар бойынша жарияланған пайыз мөлшерлемесі бойынша сыйақы есептеледі. Бұл ретте есептелген сыйақы сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

	Дт	1800 11	Сыйақы
	Кт	1830 02	Сыйақы түріндегі кіріс (дивидендтер).

183. Сатып алынған бағалы қағаздар бойынша сыйлықақыны немесе дисконтты (жеңілдікті) амортизациялаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады :

1) сыйлықақыны амортизациялау сомасына:

	Дт	1840 08	Басқа да шығыс
	Кт	1800 03	Бағалы қағаздар (бағалы қағаз бойынша сыйлықақы сомасын есепке алуға арналған жеке қосалқы шоттар);

2) дисконтты (жеңілдікті) амортизациялау сомасына:

	Дт	1800 03	Бағалы қағаздар (бағалы қағаз бойынша дисконт (жеңілдік) сомасын есепке алуға арналған жеке қосалқы шоттар)
	Кт	1830 02	Сыйақы түріндегі кіріс (дивидендтер).

184. Жарияланған сыйақы және сыйлықақы амортизациясы немесе дисконт (жеңілдік) есептелгеннен кейін осы Нұсқаулықтың 182 және 183-тармақтарына сәйкес сатып алынған бағалы қағаздарға әділ құны бойынша және ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен қайта бағалау жүргізіледі және мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) бағалы қағаздардың әділ құны олардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан асып кеткен кезде:

	Дт	1800 03	Бағалы қағаздар
	Кт	1830 04	Активтерді әділ құны бойынша қайта бағалаудан кіріс;

2) бағалы қағаздардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны олардың әділ құнынан асып кеткен кезде:

	Дт	1840 04	Активтерді әділ құны бойынша қайта бағалаудан шығыс
	Кт	1800 03	Бағалы қағаздар.

185. Құны шетел валютасымен көрсетілген, сатып алынған бағалы қағаздарды (үлестік бағалы қағаздарды қоспағанда) валюта айырбастаудың нарықтық бағамы бойынша қайта бағалау кезінде қайта бағалау күні мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) валюта айырбастаудың нарықтық бағамы ұлғайған кезде:

оң бағамдық айырма сомасына:

	Дт	1800 03	Бағалы қағаздар (бағалы қағаз бойынша сыйлықақының номиналды құнын және сомасын есепке алуға арналған жеке қосалқы шот)
		1800 11	Сыйақы
	Кт	1830 05	Бағамдық айырма бойынша кіріс;

теріс бағамдық айырма сомасына:

	Дт	1840 05	Бағамдық айырма бойынша шығыс
	Кт	1800 03	Бағалы қағаздар (бағалы қағаз бойынша дисконт (жеңілдік) сомасын есепке алуға арналған жеке қосалқы шот);

2) валюта айырбастаудың нарықтық бағамы азайған кезде теріс бағамдық айырма сомасына:

	Дт	1840 05	Бағамдық айырма бойынша шығыс
		1800 03	Бағалы қағаздар (бағалы қағаз бойынша сыйлықақының номиналды құнын және сомасын есепке алуға арналған жеке қосалқы шот)
		1800 11	Сыйақы

және бірмезгілде оң бағамдық айырма сомасына:

	Дт	1800 03	Бағалы қағаздар (бағалы қағаз бойынша дисконт (жеңілдік) сомасын есепке алуға арналған жеке қосалқы шот)
	Кт	1830 05	Бағамдық айырма бойынша кіріс.

186. Эмитент бағалы қағаздар бойынша есептелген сыйақыны өтеген кезде төленген сыйақы сомасына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

	Дт	1800 01	Ақша
	Кт	1800 11	Сыйақы.

187. Осы Нұсқаулықтың 182, 183 және 184-тармақтарына сәйкес жарияланған сыйақы есептелгеннен, сыйлықақы немесе дисконт (жеңілдік) амортизацияланғаннан және бағалы қағаздар әділ құны бойынша қайта бағаланғаннан кейін сатып алынған бағалы қағаздарды сатқан кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) бағалы қағаздар бойынша амортизацияланбаған сыйлықақы сомасына:

	Дт	1800 03	Бағалы қағаздар (бағалы қағаздың номиналды құнын есепке алуға арналған жеке қосалқы шоттар)
	Кт	1800 03	Бағалы қағаздар (бағалы қағаз бойынша сыйлықақы сомасын есепке алуға арналған жеке қосалқы шоттар);

2) бағалы қағаздар бойынша амортизацияланбаған дисконт (жеңілдік) сомасына:

	Дт	1800 03	Бағалы қағаздар (бағалы қағаз бойынша дисконт (жеңілдік) сомасын есепке алуға арналған жеке қосалқы шоттар)
	Кт	1800 03	Бағалы қағаздар (бағалы қағаздың номиналды құнын есепке алуға арналған жеке қосалқы шоттар);

3) бағалы қағаздарды сату бойынша жасалған мәміле сомасына:

мәміле сомасы мен активтердің бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны арасында оң айырма туындаған кезде:

	Дт	1800 01	Ақша
	Кт	1800 03	Бағалы қағаздар
		1800 11	Сыйақы
		1830 03	Сатып алу-сатудан кіріс;

мәміле сомасы мен активтердің бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны арасында теріс айырма туындаған кезде:

	Дт	1800 01	Ақша
		1840 03	Сатып алу-сатудан шығыс
	Кт	1800 03	Бағалы қағаздар
		1800 11	Сыйақы.

24-тарау. Инвестициялық басқарудағы ақшаны туынды қаржы құралдарына орналастыру

Ескерту. Нұсқаулық 24-тараумен толықтырылды – ҚР ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

188. Туынды қаржы құралын инвестициялық басқарудағы активтер есебінен сатып алған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) туынды қаржы құралының құнын есепке алуға арналған жеке қосалқы шотты аша отырып, сатып алынған "колл" ("пут") опционы бойынша төленген сыйлықақы сомасына:

	Дт	1800 12	Басқа да талаптар
	Кт	1800 01	Ақша;

2) фьючерс бойынша маржа сомасына:

	Дт	1800 08	Басқа да активтер
	Кт	1800 01	Ақша.

189. Туынды қаржы құралын ұйымның есеп саясатында белгіленген кезеңділікпен әділ құны бойынша қайта бағалаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) туынды қаржы құралының әділ құны оң өзгеру сомасына:

	Дт	1800 12	Басқа да талаптар
	Кт	1830 04	Активтерді әділ құны бойынша қайта бағалаудан кіріс;

2) туынды қаржы құралының әділ құны теріс өзгеру сомасына:

	Дт	1840 04	Активтерді әділ құны бойынша қайта бағалаудан шығыс
	Кт	1820 02	Басқа да міндеттемелер (туынды қаржы құралының құнын есепке алу үшін жекелеген қосалқы шоттар);

3) туынды қаржы құралдарының әділ құнының есепте бар оң (теріс) түзету сомасына:

	Дт	1820 02	Басқа да міндеттемелер
--	----	---------	------------------------

	Кт	1800 12	Басқа да талаптар.
--	----	---------	--------------------

190. Ұйым контрәріптестің пайдасына (контрәріптес ұйымның пайдасына) маржа сомасын төлеген кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) ұйым қосымша төлеген маржа сомасына:

	Дт	1800 08	Басқа да активтер
	Кт	1800 01	Ақша;

2) контрәріптестен алынған маржа сомасына:

	Дт	1800 08	Басқа да активтер
	Кт	1820 02	Басқа да міндеттемелер;

3) қор биржасында (брокерде) ашылған шоттан рұқсат етілген есепте бар маржаны есептен шығарған кезде:

	Дт	1800 01	Ақша
	Кт	1800 08	Басқа да активтер;

4) қор биржасы (брокер) алған маржа сомасына:

	Дт	1820 02	Басқа да міндеттемелер
	Кт	1800 08	Басқа да активтер.

191. Туынды қаржы құралын орындау күні мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) нетто негізде есеп айырысқан жағдайда, ұйым ақша аударған кезде:

	Дт	1820 02	Басқа да міндеттемелер
	Кт	1800 01	Ақша;

2) нетто негізде есеп айырысқан жағдайда, контрәріптестен ақша алған кезде:

	Дт	1800 01	Ақша
	Кт	1800 12	Басқа да талаптар;

3) туынды қаржы құралының талаптарына сәйкес базалық активті сатып алған кезде

:

сатып алынған актив құнына:

	Дт	1800 01	Ақша
		1800 02	Аффинирленген бағалы металдар
		1800 03	Бағалы қағаздар
		1800 05	Капиталға инвестициялар
		1800 07	Негізгі құрал-жабдықтар
		1800 08	Басқа да активтер
		1820 02	Басқа да міндеттемелер (туынды қаржы құралдарының құнын есепке алуға арналған жеке косалқы шоттар)
	Кт	1800 01	Ақша
		1800 12	Басқа да міндеттемелер;

4) туынды қаржы құралдарының талаптарына сәйкес базалық активті сатқан кезде: сатылатын актив құнына:

	Дт	1800 01	Ақша
		1820 02	Басқа да міндеттемелер (туынды қаржы құралдарының құнын есепке алуға арналған жеке қосалқы шоттар)
	Кт	1800 01	Ақша
		1800 02	Аффинирленген бағалы металдар
		1800 03	Бағалы қағаздар
		1800 05	Капиталға инвестициялар
		1800 07	Негізгі құрал-жабдықтар
		1800 08	Басқа да активтер
		1800 12	Басқа да талаптар (туынды қаржы құралдарының құнын есепке алуға арналған жеке қосалқы шоттар).

25-тарау. Инвестициялық басқарудағы бағалы қағаздармен РЕПО және кері РЕПО операцияларын жүргізу

Ескерту. Нұсқаулық 25-тараумен толықтырылды – ҚР ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

192. РЕПО операциясын ашқан кезде:

1) бағалы қағаздарды ақшаға айырбастап беретін ұйым РЕПО операциясын жасаған кезде мәміле сомасына мынадай бухгалтерлік жазбаны жүзеге асырады:

	Дт	1800 01	Ақша
	Кт	1820 02	Басқа да міндеттемелер (бағалы қағаздармен РЕПО операцияларын есепке алуға арналған жеке қосалқы шоттар);

2) ақшаны бағалы қағаздарға айырбастап беретін ұйым кері РЕПО операциясын жасаған кезде мәміле сомасына мынадай бухгалтерлік жазбаны жүзеге асырады:

	Дт	1800 12	Басқа да талаптар (бағалы қағаздармен РЕПО операцияларын есепке алуға арналған жеке қосалқы шоттар)
	Кт	1800 01	Ақша.

193. РЕПО және кері РЕПО операцияларының қолданылу мерзімі ішінде РЕПО мәмілесі талаптарының негізінде осы операциялардың белгіленген қолданылу мерзімі ішіндегі тиісінше шығысқа және кіріске есептелетін мәміле бойынша тиесілі сыйақы сомасы есептеледі. Бұл ретте мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) РЕПО операциялары бойынша сыйақы түрінде есептелетін шығыс сомасына:

	Дт	1840 02	Комиссиялық сыйақы төлеу бойынша шығыс
	Кт	1820 02	Басқа да міндеттемелер (бағалы қағаздармен РЕПО операцияларын есепке алуға арналған жеке қосалқы шоттар);

2) кері РЕПО операциясы бойынша сыйақы түрінде есептелетін кіріс сомасына:

	Дт	1800 11	Сыйақы
	Кт	1830 02	Сыйақы түріндегі кіріс (дивиденд).

194. Осы Нұсқаулықтың 193-тармағына сәйкес сыйақы есептелгеннен кейін РЕПО операциясы жабылған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) ұйым РЕПО операциясы бойынша бұрын берілген бағалы қағаздарды кері алған кезде:

РЕПО мәмілесі бойынша есептелген сыйақы сомасына:

	Дт	1820 02	Басқа да міндеттемелер
	Кт	1800 01	Ақша;

осы мәміле жасалған кезде белгіленген РЕПО мәмілесін жабу құнына:

	Дт	1820 02	Басқа да міндеттемелер
	Кт	1800 01	Ақша;

2) ұйым кері РЕПО операциясы бойынша бұрын алынған бағалы қағаздарды берген кезде:

есептелген сыйақы сомасына:

	Дт	1800 01	Ақша
	Кт	1800 11	Сыйақы;

осы мәміле жасалған кезде белгіленген кері РЕПО мәмілесін жабу құнына:

	Дт	1800 01	Ақша
	Кт	1800 12	Басқа да талаптар.

26-тарау. Инвестициялық басқарудағы ақшаны аффинирленген бағалы металдарға орналастыру

Ескерту. Нұсқаулық 26-тараумен толықтырылды – ҚР ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

195. Инвестициялық басқарудағы ақшаны аффинирленген бағалы металдарға орналастырған кезде сатып алынған бағалы металдардың құнына мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

	Дт	1800 02	Аффинирленген бағалы металдар
	Кт	1800 01	Ақша.

Қосалқы бухгалтерлік есепте аффинирленген бағалы металдар қолда бар аффинирленген бағалы металдардың санын бухгалтерлік есепте көрсету күні белгіленген Лондон бағалы металдар нарығы қауымдастығының таңертеңгі немесе кешкі фиксингіне және теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамына көбейту арқылы унциямен, сондай-ақ теңгемен көрсетіледі.

196. Сатып алынған аффинирленген бағалы металдарды әділ құны бойынша қайта бағалау кезінде қайта бағалау сомасына мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) аффинирленген бағалы металдардың құны ұлғайған кезде:

	Дт	1800 02	Аффинирленген бағалы металдар
	Кт	1830 04	Активтерді әділ құны бойынша қайта бағалаудан кіріс;

2) аффинирленген бағалы металдардың құны азайған кезде:

	Дт	1840 04	Активтерді әділ құны бойынша қайта бағалаудан шығыс
	Кт	1800 02	Аффинирленген бағалы металдар.

197. Осы Нұсқаулықтың 196-тармағына сәйкес аффинирленген бағалы металдарды әділ құны бойынша қайта бағалағаннан кейін оларды сату кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) аффинирленген бағалы металдарды сату бағасы бойынша:

	Дт	1800 01	Ақша
	Кт	1830 03	Сатып алу-сатудан кіріс;

2) аффинирленген бағалы металдардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнына:

	Дт	1840 03	Сатып алу-сатудан шығыс
	Кт	1800 02	Аффинирленген бағалы металдар.

27-тарау. Инвестициялық басқарудағы ақшаны акционерлік қоғамдар болып табылмайтын заңды тұлғалардың капиталына инвестицияларға орналастыру

Ескерту. Нұсқаулық 27-тараумен толықтырылды – ҚР ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

198. Инвестициялық басқарудағы ақшаны акционерлік қоғамдар болып табылмайтын заңды тұлғалардың капиталына инвестицияларға орналастырған кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

	Дт	1800 05	Капиталға инвестициялар
	Кт	1800 01	Ақша.

199. Капиталдағы қатысу үлесін сатқан кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) мәміле сомасы мен активтердің бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны арасында оң айырма туындаған кезде:

	Дт	1800 01	Ақша
	Кт	1800 05	Капиталға инвестициялар
		1830 03	Сатып алу-сатудан кіріс;

2) мәміле сомасы мен активтердің бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны арасында теріс айырма туындаған кезде:

	Дт	1800 01	Ақша
		1840 03	Сатып алу-сатудан шығыс
	Кт	1800 05	Капиталға инвестициялар.

28-тарау. Инвестициялық басқарудағы ақшаны негізгі құрал-жабдықтарға және материалдық емес активтерге орналастыру

Ескерту. Нұсқаулық 28-тараумен толықтырылды – ҚР ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

200. Инвестициялық басқарудағы ақшаны негізгі құрал-жабдықтарға және материалдық емес активтерге орналастырған кезде мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

	Дт	1800 06	Материалдық емес активтер
		1800 07	Негізгі құрал-жабдықтар
	Кт	1800 01	Ақша.

201. Негізгі құрал-жабдықтар мен материалдық емес активтерді әділ құны бойынша қайта бағалау кезінде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) негізгі құрал-жабдықтар мен материалдық емес активтердің әділ құны олардың бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құнынан асып кеткен кезде:

	Дт	1800 06	Материалдық емес активтер
		1800 07	Негізгі құрал-жабдықтар
	Кт	1830 04	Активтерді әділ құны бойынша қайта бағалаудан кіріс;

2) негізгі құрал-жабдықтар мен материалдық емес активтердің бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны олардың әділ құнынан асып кеткен кезде:

	Дт	1840 04	Активтерді әділ құны бойынша қайта бағалаудан шығыс
	Кт	1800 06	Материалдық емес активтер
		1800 07	Негізгі құрал-жабдықтар.

202. Негізгі құрал-жабдықтарды және материалдық емес активтерді сатқан кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) мәміле сомасы мен активтердің бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны арасында оң айырма туындаған кезде:

	Дт	1800 01	Ақша
	Кт	1800 06	Материалдық емес активтер
		1800 07	Негізгі құрал-жабдықтар
		1830 03	Сатып алу-сатудан кіріс;

2) мәміле сомасы мен активтердің бухгалтерлік баланста сыйақыны шегеріле отырып көрсетілген құны арасында теріс айырма туындаған кезде:

	Дт	1800 01	Ақша
		1840 03	Сатып алу-сатудан шығыс
	Кт	1800 06	Материалдық емес активтер
		1800 07	Негізгі құрал-жабдықтар

29-тарау. Инвестициялық басқарудан алынған активтерді есепке алу

Ескерту. Нұсқаулық 29-тараумен толықтырылды – ҚР ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

203. Клиент инвестициялық басқарудағы активтердің бір бөлігін шығарып алған жағдайда мынадай бухгалтерлік жазба жүзеге асырылады:

	Дт	1840 01	Клиенттің активтерін алу
	Кт	1800 01	Ақша
		1800 02	Аффинирленген бағалы металдар
		1800 03	Бағалы қағаздар
		1800 04	Орналастырылған салымдар
		1800 05	Капиталға инвестициялар
		1800 06	Материалдық емес активтер
		1800 07	Негізгі құрал-жабдықтар
		1800 08	Басқа да активтер
		1800 09	Алуға арналған шоттар
		1800 10	Дивидендтер
		1800 11	Сыйақы
		1800 12	Басқа да талаптар.

204. Есепті кезеңнің соңында клиенттің активтерін инвестициялық басқарудың тиімділігіне талдау жүргізу мақсатында мынадай бухгалтерлік жазбаларды жүзеге асыру арқылы есепті кезең үшін түпкілікті қаржы нәтижесін қалыптастыру бойынша ақпарат жинақтау жүргізіледі:

клиенттің активтерімен операциялар бойынша есептелген кіріс сомасына:

	Дт	1830 01	Клиенттерден активтердің түсуі
		1830 02	Сыйақы (дивидендтер) түріндегі кіріс
		1830 03	Сатып алу-сатудан кіріс
		1830 04	Активтерді әділ құны бойынша қайта бағалаудан кіріс
		1830 05	Бағамдық айырма бойынша кіріс
		1830 08	Басқа да кіріс
	Кт	1810 01	Капитал;

және бірмезгілде клиенттің активтерімен операциялар бойынша есептелген шығыс сомасына:

	Дт	1810 01	Капитал
	Кт	1840 02	Комиссиялық сыйақылар төлеу бойынша шығыс
		1840 03	Сатып алу-сатудан шығыс

		1840 04	Активтерді әділ құны бойынша қайта бағалаудан шығыс
		1840 05	Бағамдық айырма бойынша шығыс
		1840 08	Басқа да шығыс.

205. Клиенттің активтерін инвестициялық басқаруға арналған шарттың қолданылу мерзімінің соңында ұйым клиенттің шоты бойынша барлық қолда бар активтерді қайтарады. Бұл ретте қолда бар активтер бойынша мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) клиенттің активтерімен операциялар бойынша есептелген кіріс сомасына:

	Дт	1830 01	Клиенттерден активтердің түсуі
		1830 02	Сыйақы (дивиденд) түріндегі кіріс
		1830 03	Сатып алу-сатудан кіріс
		1830 04	Активтерді әділ құны бойынша қайта бағалаудан кіріс
		1830 05	Бағамдық айырма бойынша кіріс
		1830 08	Басқа да кіріс
	Кт	1810 01	Капитал;

және бірізгіде клиенттің активтерімен операциялар бойынша есептелген шығыс сомасына:

	Дт	1810 01	Капитал
	Кт	1840 02	Комиссиялық сыйақылар төлеу бойынша шығыс
		1840 03	Сатып алу-сатудан шығыс
		1840 04	Активтерді әділ құны бойынша қайта бағалаудан шығыс
		1840 05	Бағамдық айырма бойынша шығыс
		1840 08	Басқа да шығыс;

2) клиент бойынша міндеттемелер шоттары бойынша қалдық сомасына:

	Дт	1820 01	Төлеуге арналған шоттар
		1820 02	Басқа да міндеттемелер
	Кт	1840 01	Клиенттің активтерін алу

3) клиент бойынша активтер шоттары бойынша қалдық сомасына:

	Дт	1840 01	Клиенттің активтерін алу

	Кт	1800 01	Ақша
		1800 02	Аффинирленген бағалы металдар
		1800 03	Бағалы қағаздар
		1800 04	Орналастырылған салымдар
		1800 05	Капиталға инвестициялар
		1800 06	Материалдық емес активтер
		1800 07	Негізгі құрал-жабдықтар
		1800 08	Басқа да активтер
		1800 09	Алуға арналған шоттар
		1800 10	Дивидендтер
		1800 11	Сыйақы
		1800 12	Басқа да талаптар;

4) капитал шоты бойынша қалдық сомасына:

	Дт	1810 01	Капитал
	Кт	1840 01	Клиенттің активтерін алу.

30-тарау. Брокерлік қызмет көрсету туралы шарт бойынша қабылданған активтерді есепке алу

Ескерту. Нұсқаулық 30-тараумен толықтырылды – ҚР ҚР Ұлттық Банкі Басқармасының 19.03.2025 № 17 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

206. "Брокерлік қызмет бойынша операциялар туралы ақпаратты есепке алу және ашу" 33 бухгалтерлік есеп стандартын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2014 жылғы 16 шілдедегі № 137 қаулысымен (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 9735 болып тіркелген) бекітілген "Брокерлік қызмет бойынша операциялар туралы ақпаратты есепке алу және ашу" 33 бухгалтерлік есеп стандартына сәйкес актив ретінде тану өлшемшарттарына жауап беретін ақшаны брокер брокерлік қызмет көрсету туралы шарт бойынша клиенттен қабылдаған кезде мынадай бухгалтерлік жазбалар жүзеге асырылады:

1) баланстық шоттарда:

	Дт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат
	Кт	3390 81	Брокердің клиент алдындағы міндеттемелері;

2) брокер активтерді клиенттің ақшасына сатып алған кезде:

--	--	--	--

	Дт	3390 81	Брокердің клиент алдындағы міндеттемелері
	Кт	1030	Ағымдағы шоттардағы ақшалай қаражат.

Клиенттен қабылданатын ақшаның "Брокерлік қызмет бойынша операциялар туралы ақпаратты есепке алу және ашу" 33 бухгалтерлік есеп стандартын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2014 жылғы 16 шілдедегі № 137 қаулысымен (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 9735 болып тіркелген) бекітілген "Брокерлік қызмет бойынша операциялар туралы ақпаратты есепке алу және ашу" 33 бухгалтерлік есеп стандартына сәйкес актив ретінде тану критерийлеріне сәйкестігі туралы шешім брокердің ішкі құжаттарына сәйкес қабылданады.

207. Номиналды ұстаушы ретінде клиенттердің шоттарын жүргізу құқығы бар брокер клиенттен ақшаны алған кезде, сондай-ақ клиент үшін активтерді сатып алған кезде баланстан тыс есепте мынадай бухгалтерлік жазбаны жүзеге асырады:

	Кіріс	8970	"Депозит" шоттары.
--	-------	------	--------------------

208. Номиналды ұстаушы ретінде клиенттердің шоттарын жүргізуге құқығы бар брокер клиенттен алынған ақша шығынға жазылған кезде, сондай-ақ клиент үшін активтер сатылған кезде баланстан тыс есепте мынадай бухгалтерлік жазбаны жүзеге асырады:

	Шығыс	8970	"Депозит" шоттары."
--	-------	------	---------------------